

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Галина ЗАПША
«_____» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
освітньої програми «Менеджмент»
за спеціальністю «073 Менеджмент»

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАТ «АГРОФІРМА «КОЛОС» ГАЙСИНСЬКОГО РАЙОНУ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Науковий керівник: к.е.н., доцент
Ірина НАЙДА _____

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри
економічної теорії і економіки
підприємства Одеського державного
аграрного університету
Ольга ЗАМЛИНСЬКА _____

Виконала здобувачка першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
денної форми навчання освітньо-
професійної програми «Менеджмент»
спеціальності 073 «Менеджмент»
Надія ЧЕРЕПКОВА
*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших
авторів має посилання на відповідне
джерело _____ Надія ЧЕРЕПКОВА*

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра менеджменту

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри
менеджменту**

_____**Галина ЗАПША**
«06» листопада 2025 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА
Надії ЧЕРЕПКОВОЇ

1. Тема роботи: *«Управління фінансовими результатами діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» Гайсинського району Вінницької області», керівник роботи к.е.н. Найда І.С., затверджені наказом ректора Одеського державного аграрного університету від «06» листопада 2025 р. № 220;*

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи 3 червня 2026 р.

3. Об'єкт дослідження – *процес управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства.*

4. Предмет дослідження – *теоретичні, методичні та практичні аспекти управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства.*

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

5.1. Теоретико-методичний розділ:

- *дослідити сутність, значення та завдання управління дослідити економічну сутність, складові та роль фінансових результатів у забезпеченні розвитку аграрного підприємства;*

- *виявити особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів;*

- *узагальнити методичні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства.*

5.2. Аналітичний розділ:

- *здійснити аналіз ресурсного потенціалу та організаційних засади діяльності підприємства;*

- *проаналізувати фінансові результати діяльності підприємства;*

- *провести оцінку фінансового стану та управління фінансовими результатами діяльності підприємства.*

5.3. Рекомендаційно-розрахунковий розділ:

- *здійснити прогнозування ймовірності банкрутства підприємства;*

- обґрунтувати організаційно-економічну трансформацію підприємства як пряму підвищення ефективності управління фінансовими результатами;

- провести оцінку економічного ефекту від реалізації програми трансформації діяльності підприємства.

6. Орієнтовний перелік графічного та табличного матеріалу:

6.1. До теоретико-методичного розділу:

Наукові підходи до визначення сутності поняття «фінансові результати». Класифікація фінансових результатів підприємства. Основні складові формування фінансових результатів підприємства. Система управління фінансовими результатами аграрних підприємств. Фактори впливу на фінансові результати аграрних підприємств. Методи аналізу фінансових результатів підприємства та їх характеристика.

6.2. До аналітичного розділу:

Рівень забезпеченості виробничими ресурсами ПрАТ «Агрофірма «Колос». Структура посівних площ сільськогосподарських культур у ПрАТ «Агрофірма «Колос». Аналіз фінансових результатів діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос». Фінансові результати виробництва основних видів сільськогосподарської продукції ПрАТ «Агрофірма «Колос». Структура витрат на виробництво продукції у ПрАТ «Агрофірма «Колос». Показники оцінки ділової активності ПрАТ «Агрофірма «Колос». Показники оцінки ліквідності ПрАТ «Агрофірма «Колос». Показники оцінки рентабельності (збитковості) ПрАТ «Агрофірма «Колос».

6.3. До рекомендаційно-розрахункового розділу:

Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю Е. Альтмана. Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю Р. Ліса. Порівняльна характеристика результатів прогнозування банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за різними моделями у 2025 р. Діагностика кризових явищ у діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос». Життєвий цикл діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос». Програма трансформації ПрАТ «Агрофірма «Колос» шляхом консолідації з діючим ФГ «Гайдучик» (2025-2026 рр.). Оцінка ресурсного потенціалу ФГ «Гайдучик» до та після консолідації з ПрАТ «Агрофірма «Колос». Порівняльна оцінка податкового навантаження ПрАТ «Агрофірма «Колос» та ФГ «Гайдучик».

7. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: *нормативно-довідкова література, літературні джерела, річні фінансові звіти та статистична ПрАТ «Агрофірма «Колос» Гайсинського району Вінницької області за період 2023-2025 рр., особисті спостереження автора, літературні джерела, Інтернет-джерела.*

8. Перелік публікацій за напрямом досліджень: *публікація тез доповіді.*

8. Дата видачі завдання 06.11.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з /п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікацій ної роботи	Кількість кредитів	Примітка
1.	Визначення теми, об'єкта та предмета дослідження	1.11.25 – 5.11.25	0,2	
2.	Отримання завдання і складання змісту (плану) кваліфікаційної роботи	06.11.25	0,1	
3.	Складання календарного плану – графіку з підготовки кваліфікаційної роботи	12.11.25	0,1	
4.	Написання першого (теоретико-методичного) розділу роботи	13.11.25 – 10.02.26	1	
5.	Вивчення матеріалів базових підприємств	11.02.26– 15.03.26	0,5	
6.	Написання другого (аналітичного) розділу роботи	15.03.26– 15.04.26	1	
7.	Написання третього (рекомендаційно-розрахункового) розділу роботи	15.04.26– 12.05.26	1	
8.	Написання висновків, списку літератури	12.05.26 – 20.05.26	0,3	
9.	Перевірка роботи науковим керівником	20.05.26– 25.05.26	0	
10.	Доопрацювання роботи після зауважень наукового керівника	25.05.26 – 02.06.26	0,3	
11.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	03.06.26	0,1	
12.	Перевірка роботи на оригінальність	4.06.26– 09.06.26	0	
14.	Підготовка до захисту: доповідь, ілюстративний матеріал	10. 06.26	0,5	
15.	Попередній захист на кафедрі	12.06.26	0,4	
16.	Рецензування кваліфікаційної роботи	13.06.26 – 20.06.26	0	
17.	Захист кваліфікаційної роботи бакалавра	23.06.26– 27.06.26	1,5	
	Всього		4,5	

Здобувачка ОС «Бакалавр» _____ Надія ЧЕРЕПКОВА

Наукова керівниця _____ Ірина НАЙДА
Гарант ОП _____ Ганна ДІДУР

РЕФЕРАТ

Черепкова Н.О. Управління фінансовими результатами діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» Гайсинського району Вінницької області. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, 2026.

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки ефективність діяльності підприємств значною мірою залежить від рівня управління фінансовими результатами. Саме фінансові результати відображають кінцеву ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства, характеризують рівень його прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Для аграрних підприємств питання управління фінансовими результатами набуває особливої актуальності в умовах нестабільності ринкового середовища, інфляційних процесів, зростання виробничих витрат, коливань цін на сільськогосподарську продукцію, а також впливу воєнних та глобальних економічних факторів.

Функціонування аграрних підприємств супроводжується значним рівнем ризиків, пов'язаних із сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов, нестабільністю логістичних ланцюгів та змінами кон'юнктури аграрного ринку. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної системи управління фінансовими результатами, яка забезпечує раціональне використання ресурсів, підвищення рентабельності діяльності, оптимізацію витрат та зміцнення фінансового стану підприємства.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність, складові та роль фінансових результатів у забезпеченні розвитку аграрного підприємства;
- виявити особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів;
- узагальнити методичні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства;
- здійснити аналіз ресурсного потенціалу та організаційних засади діяльності підприємства;
- проаналізувати фінансові результати діяльності підприємства;
- провести оцінку фінансового стану та управління фінансовими результатами діяльності підприємства;
- здійснити прогнозування ймовірності банкрутства підприємства;
- обґрунтувати організаційно-економічну трансформацію підприємства як напряму підвищення ефективності управління фінансовими результатами;
- провести оцінку економічного ефекту від реалізації програми

трансформації діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління фінансовими результатами діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» Вінницької області.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних положень та формулювання висновків; методи аналізу і синтезу – для оцінки фінансово-економічних показників діяльності підприємства; економіко-статистичний метод – для дослідження динаміки фінансових результатів; порівняльний аналіз – для оцінки змін показників діяльності; графічний і табличний методи – для наочного подання результатів дослідження.

Зміст роботи. У першому розділі «Теоретико-методичні основи управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства» визначено сутність, складові та роль фінансових результатів у забезпеченні розвитку аграрного підприємства; розкрито особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів; узагальнено методичні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства.

У другому розділі «Сучасний стан та оцінка ефективності управління фінансовими результатами діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос»» проведено аналіз ресурсного потенціалу та організаційних засад діяльності підприємства; проаналізовано фінансові результати діяльності підприємства; здійснено оцінку фінансового стану та управління фінансовими результатами діяльності підприємства.

У третьому розділі «Напрями підвищення ефективності управління фінансовими результатами діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос»» здійснено прогнозування ймовірності банкрутства підприємства; обґрунтовано організаційно-економічну трансформацію підприємства як напряму підвищення ефективності управління фінансовими результатами; проведено оцінку економічного ефекту від реалізації програми трансформації діяльності підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства шляхом оптимізації організаційно-правової структури господарювання, зниження адміністративного та податкового навантаження.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні результати дослідження були оприлюднені на Науковому студентському форумі «Сталий розвиток економіки та агробізнесу: погляд молодих дослідників» (м. Одеса, 28 квітня 2026 р., ОДАУ). За результатами дослідження опубліковано 1 тези доповіді.

Кваліфікаційна робота містить 82 сторінки, 28 таблиць, 8 рисунків, 3 додатки. Перелік посилань нараховує 73 найменування.

Ключові слова: управління, фінансові результати, прибуток, рентабельність, банкрутство, трансформація, аграрні підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність, види та роль фінансових результатів у забезпеченні розвитку підприємства	6
1.2. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств	12
1.3. Методичні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства	19
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «АГРОФІРМА «КОЛОС»	26
2.1. Ресурсний потенціал та організаційні засади діяльності підприємства	26
2.2. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	34
2.3. Оцінка фінансового стану та управління фінансовими результатами діяльності підприємства	41
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «АГРОФІРМА «КОЛОС»	47
3.1. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства	47
3.2. Обґрунтування організаційно-економічної трансформації підприємства як напрямку підвищення ефективності управління фінансовими результатами	54
3.3. Оцінка економічного ефекту від реалізації програми трансформації діяльності підприємства	61
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки ефективність діяльності підприємств значною мірою залежить від рівня управління фінансовими результатами. Саме фінансові результати відображають кінцеву ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства, характеризують рівень його прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Для аграрних підприємств питання управління фінансовими результатами набуває особливої актуальності в умовах нестабільності ринкового середовища, інфляційних процесів, зростання виробничих витрат, коливань цін на сільськогосподарську продукцію, а також впливу воєнних та глобальних економічних факторів.

Функціонування аграрних підприємств супроводжується значним рівнем ризиків, пов'язаних із сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов, нестабільністю логістичних ланцюгів та змінами кон'юнктури аграрного ринку. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної системи управління фінансовими результатами, яка забезпечує раціональне використання ресурсів, підвищення рентабельності діяльності, оптимізацію витрат та зміцнення фінансового стану підприємства.

Проблеми управління фінансовими результатами діяльності підприємств досліджувалися у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Білик М.Д. [5], Бурковська А.В. [10], Власова Н.О. [13], Іщенко Н.А. [25], Купріна Н.М. [30], Пушкар М.С. [57], Ткаченко Н.Ю. [66], Червінська С.Л. [70] та інші. У наукових працях розглядаються питання формування прибутку, оцінки фінансових результатів, управління витратами, забезпечення фінансової стійкості та підвищення ефективності діяльності підприємств. Водночас в умовах сучасних економічних трансформацій, воєнного стану та посилення конкуренції виникає необхідність подальшого

дослідження прикладних аспектів управління фінансовими результатами аграрних підприємств.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність, складові та роль фінансових результатів у забезпеченні розвитку аграрного підприємства;
- виявити особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів;
- узагальнити методичні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства;
- здійснити аналіз ресурсного потенціалу та організаційних засад діяльності підприємства;
- проаналізувати фінансові результати діяльності підприємства;
- провести оцінку фінансового стану та управління фінансовими результатами діяльності підприємства;
- здійснити прогнозування ймовірності банкрутства підприємства;
- обґрунтувати організаційно-економічну трансформацію підприємства як напряму підвищення ефективності управління фінансовими результатами;
- провести оцінку економічного ефекту від реалізації програми трансформації діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління фінансовими результатами діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» Вінницької області.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних положень та формулювання висновків; методи аналізу і синтезу – для оцінки фінансово-економічних показників діяльності підприємства; економіко-статистичний метод – для дослідження динаміки фінансових результатів; порівняльний аналіз – для оцінки змін показників діяльності; графічний і табличний методи – для наочного подання результатів дослідження.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи стали законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали періодичних видань, офіційні статистичні дані, фінансова звітність ПрАТ «Агрофірма «Колос» за 2023-2025 роки, а також внутрішні документи підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства шляхом оптимізації організаційно-правової структури господарювання, зниження адміністративного та податкового навантаження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, види та роль фінансових результатів у забезпеченні розвитку підприємства

У сучасних умовах розвитку економіки України особливого значення набуває проблема забезпечення ефективного функціонування аграрних підприємств, оскільки саме аграрний сектор є однією з ключових складових національної економіки та важливим джерелом продовольчої безпеки держави. Підвищення рівня конкуренції, нестабільність ринкового середовища, інфляційні процеси, зміни податкового законодавства, коливання валютного курсу, воєнні ризики та кліматичні зміни суттєво впливають на результати діяльності сільськогосподарських товаровиробників. За таких умов фінансові результати виступають основним узагальнюючим показником ефективності господарської діяльності підприємства та визначають рівень його фінансової стійкості, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Фінансові результати є важливою економічною категорією, яка характеризує кінцевий ефект діяльності підприємства за певний період та відображає ефективність використання ресурсного потенціалу. Саме через систему фінансових результатів оцінюється рівень прибутковості, ефективність виробництва, раціональність витрат та здатність підприємства забезпечувати самофінансування й подальший розвиток.

У науковій літературі існують різні підходи до трактування сутності поняття «фінансові результати». Більшість науковців розглядають фінансовий результат як різницю між доходами та витратами підприємства, що формується у процесі господарської діяльності. Так, Бутинець Ф.Ф. визначає фінансовий результат як кінцевий економічний підсумок діяльності

підприємства, що виражається у формі прибутку або збитку [12]. Подібною позиції дотримується Пушкар М.С., які трактують фінансовий результат як приріст або зменшення власного капіталу підприємства внаслідок здійснення господарської діяльності [57].

На думку Фірман Н.Я. та Вашків О.П., фінансовий результат є економічною категорією, що відображає ефективність функціонування підприємства через співвідношення доходів і витрат та характеризує результативність управлінських рішень [68]. Дейнека О.В. та Остапенко О.А. підкреслюють, що фінансовий результат є не лише бухгалтерською, а й економічною категорією, оскільки він відображає кінцевий ефект виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [19].

У працях Бурковської А.В. та Жигало В.І. фінансові результати сільськогосподарських підприємств розглядаються як інтегральний показник ефективності аграрного виробництва, що формується під впливом специфічних галузевих факторів: сезонності виробництва, залежності від природно-кліматичних умов, тривалості виробничого циклу та високого рівня ризику [10].

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», фінансовий результат визначається як прибуток або збиток, отриманий підприємством у результаті його діяльності за звітний період [44]. Прибуток виникає у випадку перевищення доходів над витратами, а збиток – у разі перевищення витрат над доходами.

Узагальнення наукових підходів до трактування сутності фінансових результатів наведено в таблиці 1.1. Так, у науковій літературі фінансовий результат розглядається як з позиції бухгалтерського обліку – у формі прибутку або збитку, так і з позиції економічного та управлінського підходів – як показник ефективності функціонування підприємства та результативності управлінських рішень.

Таблиця 1.1 – Наукові підходи до визначення сутності поняття «фінансові результати»

Автор	Сутність визначення «фінансовий результат»	Підхід
Бутинець Ф.Ф. [12]	кінцевий підсумок господарської діяльності підприємства, що визначається шляхом зіставлення доходів і витрат звітного періоду та виражається у формі прибутку або збитку.	Бухгалтерський підхід
Пушкар М.С. [57]	зміна величини власного капіталу підприємства під впливом здійснення господарських операцій, що відображає загальний економічний ефект діяльності суб'єкта господарювання.	Обліковий підхід
Фірман Н.Я, Вашків О.П. [68]	узагальнюючий показник ефективності господарської діяльності підприємства, який характеризує рівень результативності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.	Економічний підхід
Дейнека О.В., Остапенко О.А. [19]	комплексний показник, що відображає кінцевий ефект виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства й характеризує загальний рівень його економічного розвитку та фінансової стійкості.	Комплексний підхід
Бурковська А.В., Жигало В.І. [10]	інтегральний показник ефективності аграрного виробництва, що формується під впливом галузевих особливостей, природно-кліматичних умов, сезонності та рівня ресурсного забезпечення.	Галузевий підхід
Білик М.Д. [5]	результат ефективного управління доходами, витратами, фінансовими потоками та капіталом підприємства, що забезпечує досягнення стратегічних цілей і максимізацію прибутку.	Управлінський підхід

Джерело: узагальнено автором на основі [5,10,12,19,57,68]

Водночас для аграрних підприємств фінансовий результат набуває ширшого змісту, оскільки відображає не лише кінцевий економічний ефект господарської діяльності, а й рівень адаптивності підприємства до впливу зовнішніх факторів, ефективність використання виробничого потенціалу та здатність забезпечувати стабільний розвиток в умовах ризикового середовища.

На основі проведеного узагальнення можна зробити висновок, що фінансові результати доцільно розглядати як комплексний показник ефективності діяльності підприємства, який формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів та характеризує кінцевий

результат виробничої, фінансової й управлінської діяльності суб'єкта господарювання.

Більшість науковців трактують економічну сутність фінансових результатів через систему їх основних функцій, серед яких виділяють накопичувальну, стимулюючу та розподільчу. У разі отримання підприємством позитивного фінансового результату у формі прибутку реалізується накопичувальна функція, оскільки прибуток виступає основним джерелом розширення активів і фінансового потенціалу підприємства. Стимулююча функція пов'язана зі спрямуванням прибутку на матеріальне заохочення працівників і мотивацію персоналу.

Розподільча функція фінансових результатів полягає у розподілі прибутку між підприємством, власниками, працівниками та державою через систему податків, дивідендів та інших виплат. Науковий інтерес також становить класифікація функцій фінансових результатів, запропонована А. Пісун, яка більш комплексно відображає їх роль у системі управління підприємством (рис. 1.1).

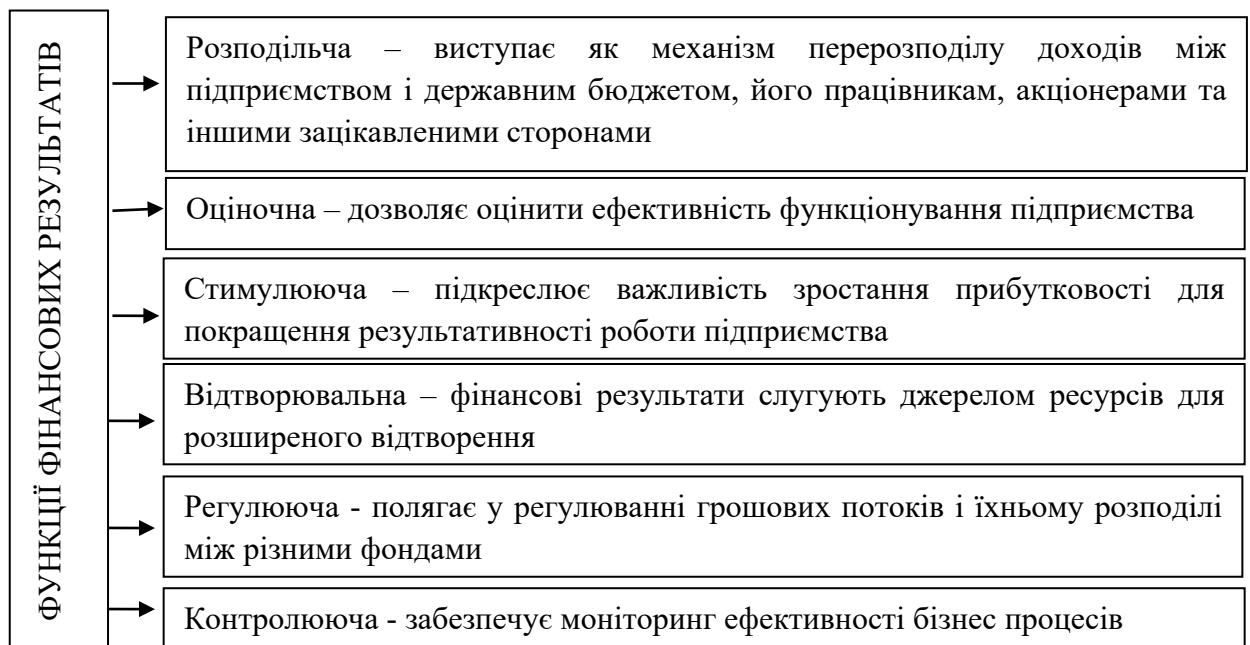

Рисунок 1.1 – Функції фінансових результатів діяльності підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 24]

Таким чином, фінансові результати виконують важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства, оскільки характеризують рівень результативності господарської діяльності, формують основу для прийняття управлінських рішень та забезпечують фінансову стійкість і перспективи подальшого розвитку підприємства.

У науковій літературі та нормативних документах пропонуються різні підходи щодо класифікації фінансових результатів, що зумовлено багатогранністю їх економічного змісту та особливостями формування. Так, Степаненко О.І. виділяє прибуток від реалізації продукції, прибуток від іншої реалізації та позареалізаційні прибутки та збитки [62, с. 114]. Мелень О.В. та Полтавець О.В. пропонують класифікувати фінансові результати за видами діяльності: операційна, інвестиційна, фінансова та позареалізаційна [37]. Кузьменко Н. виділяє валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток до оподаткування та чистий прибуток [26]. Узагальнення наукових підходів дозволяє систематизувати фінансові результати за різними класифікаційними ознаками, що наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація фінансових результатів підприємства

Класифікаційна ознака	Характеристика видів фінансового результату
1. За значенням підсумкового результату господарювання	Позитивний фінансовий результат – прибуток, негативний фінансовий результат – збиток, нульовий
2. У розрізі видів діяльності	Фінансовий результат від звичайної діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової) та надзвичайних подій
3. За формою № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)»	Фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування, чистий фінансовий результат
4. За процесом формування	Валовий прибуток (збиток), прибуток до оподаткування, чистий прибуток (збиток)
5. За періодом формування	Прибуток (збиток) попереднього періоду та прибуток (збиток) звітного періоду
6. За характером розподілу прибутку, що залишається після сплати податків та інших обов'язкових платежів (чистого прибутку)	Частина прибутку, що капіталізується і частина прибутку, що споживається

Джерело: побудовано автором на основі [38, с. 111]

Представлена класифікація фінансових результатів дозволяє комплексно оцінити джерела їх формування, напрями використання та вплив на ефективність діяльності підприємства. Водночас важливе значення має дослідження складових формування фінансових результатів, оскільки саме вони визначають рівень прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства (рис. 1.2).

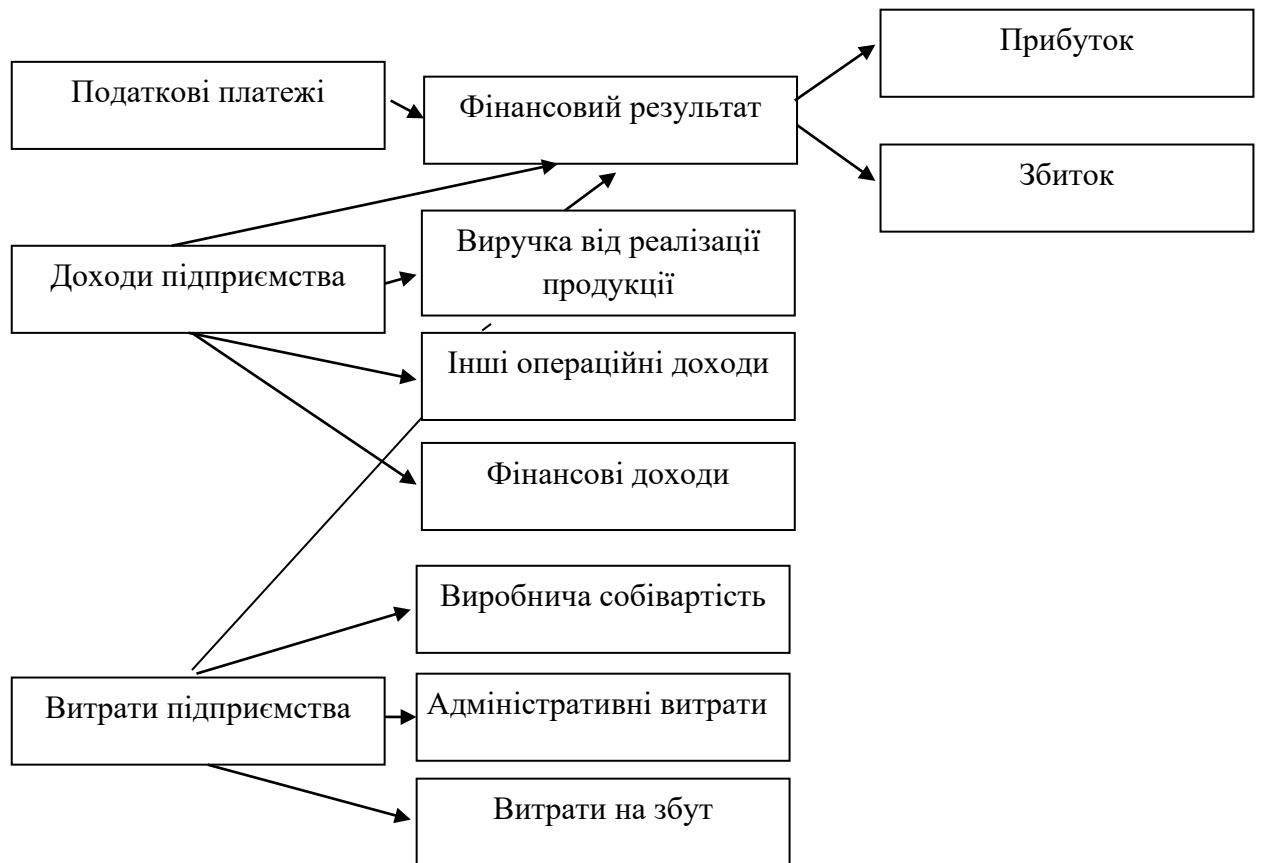

Рисунок 1.2 – Основні складові формування фінансових результатів підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [26]

Фінансові результати формуються під впливом взаємодії доходів, витрат, фінансових ресурсів та результатів окремих видів діяльності підприємства. Від ефективності управління цими складовими залежить здатність підприємства забезпечувати стабільне функціонування, своєчасне виконання фінансових зобов'язань, інвестиційний розвиток та зміцнення ринкових позицій.

Таким чином, фінансові результати є не лише підсумковим показником господарської діяльності, а й важливим інструментом забезпечення розвитку підприємства, оскільки характеризують ефективність використання ресурсного потенціалу, рівень ділової активності та можливості подальшого економічного зростання.

1.2. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств

У сучасних умовах господарювання ефективне управління фінансовими результатами є однією з найважливіших передумов забезпечення стабільного функціонування та розвитку аграрних підприємств. Зростання конкуренції, нестабільність економічного середовища, інфляційні процеси, воєнні ризики, зміни клімату та коливання світових цін на аграрну продукцію суттєво ускладнюють діяльність сільськогосподарських товаровиробників. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної системи управління фінансовими результатами, спрямованої на забезпечення прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоспроможності аграрного підприємства.

Теоретичні засади управління фінансовими результатами базуються на поєднанні концепцій фінансового менеджменту, стратегічного управління та управлінського обліку, адаптованих до специфіки сільськогосподарського виробництва. У науковій літературі управління фінансовими результатами трактується як цілеспрямований процес впливу на формування доходів, витрат та прибутку підприємства з метою забезпечення його стабільного розвитку та підвищення ринкової вартості.

Управління фінансовими результатами підприємства являє собою сукупність методів, інструментів та управлінських рішень, спрямованих на формування, розподіл і використання прибутку, а також мінімізацію збитків

у процесі господарської діяльності. Основною метою управління фінансовими результатами є забезпечення максимізації прибутку за умови оптимального рівня витрат і раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства.

Згідно з концепцією управління за результатами, запропонованою П. Друкером, ефективність управління визначається не лише рівнем прибутку, а й здатністю підприємства забезпечувати стабільність фінансових результатів у довгостроковій перспективі [19]. Для аграрного сектору це має особливе значення, оскільки діяльність сільськогосподарських підприємств характеризується високим рівнем залежності від зовнішніх факторів та значною невизначеністю виробничих процесів.

У сучасній економічній науці виділяють оперативне та стратегічне управління фінансовими результатами. Оперативне управління спрямоване на поточне регулювання доходів і витрат підприємства, контроль рівня собівартості продукції та забезпечення виконання планових показників прибутковості у короткостроковому періоді. Стратегічне управління, своєю чергою, передбачає формування довгострокової фінансової політики підприємства, оптимізацію структури капіталу, забезпечення інвестиційної привабливості та формування конкурентних переваг.

Водночас ефективна реалізація як оперативного, так і стратегічного управління фінансовими результатами неможлива без чітко сформованої, структурованої та взаємопов'язаної системи управління, яка інтегрує основні управлінські функції, інформаційні потоки, інструменти аналізу та механізми прийняття рішень. Саме системний підхід дозволяє забезпечити узгодженість між плануванням, контролем, аналізом і регулюванням фінансових результатів аграрного підприємства.

У зв'язку з цим доцільним є розгляд структурної побудови системи управління фінансовими результатами аграрних підприємств, яка відображає взаємозв'язок її основних елементів та забезпечує комплексне управління прибутком у сучасних умовах господарювання (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Система управління фінансовими результатами аграрних підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [13]

Розглянута система управління фінансовими результатами аграрного підприємства відображає взаємозв'язок основних управлінських функцій, інформаційного забезпечення та інструментів впливу на формування прибутку. Вона забезпечує комплексний підхід до прийняття управлінських рішень і створює основу для підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства в умовах сучасного економічного середовища.

Однак, слід враховувати, що управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств суттєво відрізняється від аналогічних процесів в інших галузях економіки через низку специфічних факторів. По-

перше, сезонність виробництва зумовлює нерівномірність формування доходів та витрат протягом року, що потребує застосування методів згладжування фінансових потоків та забезпечення ліквідності в періоди касових розривів [5]. По-друге, біологічні особливості сільськогосподарського виробництва, зокрема тривалість виробничих циклів у рослинництві та тваринництві, створюють часові лаги між моментом витрат і отриманням кінцевого продукту, що ускладнює оперативне управління фінансовими результатами.

По-третє, високий ступінь залежності від природно-кліматичних умов та відповідні ризики втрати врожаю чи погіршення продуктивності стада потребують розроблення специфічних механізмів управління фінансовими результатами, зокрема систем страхування, державної підтримки та резервування коштів на покриття збитків. По-четверте, специфіка аграрного ціноутворення, зумовлена монополією переробних підприємств та залежністю від світових цінових трендів, обмежує можливості оперативного впливу на обсяг виручки, зміщуючи акцент управління на оптимізацію витрат.

У науковій літературі виділяють такі ключові особливості управління фінансовими результатами в аграрному секторі: необхідність урахування агрохімічних циклів при плануванні; залежність від термінів сівби та збору врожаю; вплив біологічних трансформацій на оцінку активів; потреба в сезонному фінансуванні; специфіка податкового навантаження з урахуванням спеціальних режимів оподаткування сільськогосподарських виробників [20].

Однак навіть за умови врахування зазначених особливостей управління фінансовими результатами аграрних підприємств, ефективність його реалізації значною мірою залежить від комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників. Саме вони визначають динаміку доходів і витрат, рівень прибутковості, фінансову стійкість та інвестиційну привабливість сільськогосподарських товаровиробників (рис. 1.4).

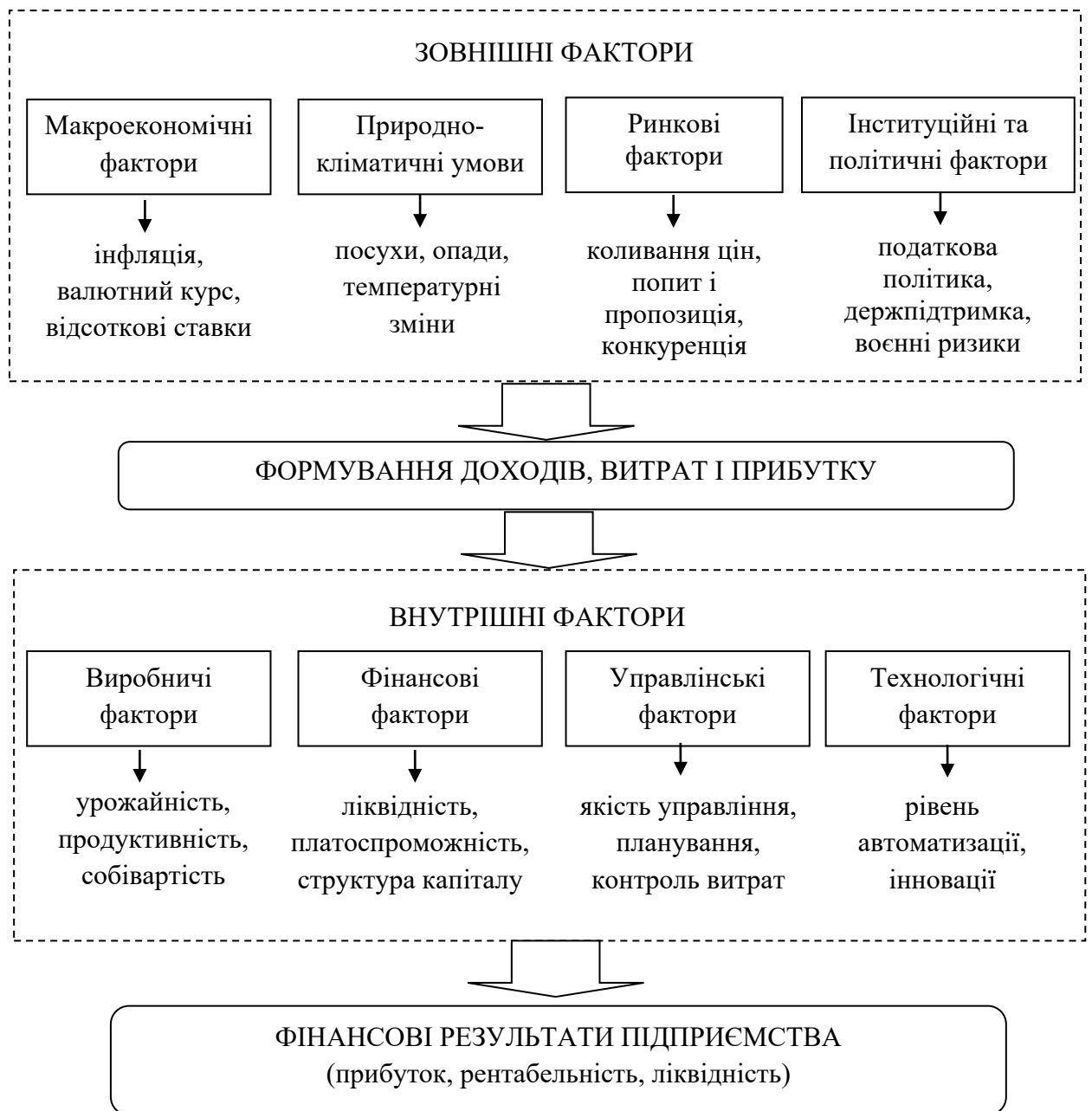

Рисунок 1.4 – Фактори впливу на фінансові результати аграрних підприємств

Джерело: побудовано автором на основі [20]

У сучасних умовах господарювання ці фактори набувають особливої ваги, оскільки аграрний сектор функціонує в середовищі підвищеної невизначеності, що формується під впливом макроекономічних коливань, ринкової кон'юнктури, природно-кліматичних змін та інституційних трансформацій. Водночас внутрішні управлінські, виробничі та фінансові характеристики підприємства також суттєво впливають на здатність системи

управління фінансовими результатами забезпечувати стабільність та ефективність.

У науковій літературі значна увага приділяється дослідженню факторів впливу на фінансові результати підприємств. Формування фінансових результатів аграрного підприємства здійснюється під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають рівень прибутковості, ефективність використання ресурсів та загальний фінансовий стан суб'єкта господарювання. Зокрема, Сябер Є.О. виділяє фактори, що впливають на прибуток: обсяг реалізації продукції, структура продажів, ціни реалізації, собівартість продукції [64]. Білий М.М. досліджує факторний аналіз фінансових результатів підприємства в умовах економічної кризи, акцентуючи увагу на зовнішніх шоках та адаптаційних можливостях [7].

Сучасний етап розвитку аграрного сектору економіки України характеризується комплексом взаємопов'язаних економічних викликів, що суттєво трансформують механізми управління фінансовими результатами.

Макроекономічна нестабільність проявляється у високій інфляції, волатильності обмінного курсу національної валюти та девальваційних очікуваннях. Згідно з дослідженнями Власової Н.О., макроекономічна нестабільність зумовлює необхідність застосування методу дисконтування грошових потоків при оцінці інвестиційних проєктів та управлінні фінансовими результатами, а також потребує розроблення механізмів хеджування валютних ризиків при імпорті засобів виробництва [13].

Цінова волатильність на світових та внутрішніх товарних ринках сільськогосподарської продукції створює невизначеність щодо прогнозування виручки. Дослідження Масюк Ю.В. та Боюн В.Ю. свідчать, що амплітуда коливань цін на зернові культури становить 30-40% протягом маркетингового року, що потребує застосування фінансових інструментів управління ризиками, зокрема форвардних контрактів, ф'ючерсів та опціонів [35].

Інституційні трансформації пов'язані зі змінами податкового законодавства, механізмів державної підтримки аграрного сектору, регуляторними вимогами щодо екологічності виробництва. Запровадження спеціальних режимів оподаткування (фіксований сільськогосподарський податок, спрощена система оподаткування) створює як можливості для оптимізації податкового навантаження, так і ризики обмеження використання податкових пільг при перевищенні встановлених обсягів реалізації [50].

Кліматичні зміни та екологізація виробництва зумовлюють необхідність додаткових інвестицій у адаптаційні технології, системи краплинного зрошення, відновлення ґрунтового родючості, що впливає на структуру витрат та терміни окупності інвестицій. Згідно з концепцією зеленої економіки, фінансові результати аграрних підприємств повинні формуватися з урахуванням вартості екологічних зовнішніх ефектів, що потребує коригування традиційних методів управління.

Цифрова трансформація аграрного сектору відкриває нові можливості для управління фінансовими результатами через впровадження систем точного землеробства (precision agriculture), автоматизацію обліку, використання big data для прогнозування врожайності та оптимізації логістики. Проте цифровізація потребує суттєвих початкових інвестицій та створює ризики кібербезпеки.

Таким чином, управління фінансовими результатами аграрних підприємств у сучасних економічних умовах є складним багатофункціональним процесом, який потребує комплексного підходу до формування та використання фінансових ресурсів. Специфіка аграрного виробництва, високий рівень ризиків та нестабільність зовнішнього середовища обумовлюють необхідність впровадження адаптивних механізмів фінансового управління, спрямованих на забезпечення прибутковості, фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

1.3. Методичні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами діяльності підприємства

У сучасних умовах господарювання ефективне управління фінансовими результатами підприємства неможливе без застосування комплексної системи аналізу та оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності. Посилення конкуренції, нестабільність економічного середовища, інфляційні процеси, зміни податкового законодавства та зростання ризиків господарювання зумовлюють необхідність використання сучасних методичних підходів до оцінки ефективності формування та використання фінансових результатів підприємства. Особливої актуальності це набуває для аграрних підприємств, діяльність яких характеризується сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов та високим рівнем виробничих ризиків.

У науковій літературі аналіз фінансових результатів розглядається як важливий елемент системи фінансового менеджменту, що забезпечує інформаційну основу для прийняття управлінських рішень. На думку Проскурніна Н., аналіз фінансових результатів дає змогу оцінити ефективність діяльності підприємства, виявити фактори впливу на прибуток та визначити резерви його зростання [56]. Скалюк Р.В. зазначає, що оцінка фінансових результатів є основою забезпечення стабільного розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності [59].

Основною метою аналізу фінансових результатів є визначення рівня прибутковості підприємства, оцінка ефективності використання ресурсів, виявлення факторів зміни прибутку та розроблення заходів щодо підвищення результативності діяльності. Водночас оцінка ефективності управління фінансовими результатами передбачає не лише аналіз абсолютних показників прибутку, а й дослідження відносних показників рентабельності, ділової активності, ліквідності та фінансової стійкості.

Аналіз фінансових результатів підприємства спрямований на вирішення низки важливих завдань, серед яких:

- визначення здатності підприємства генерувати прибуток відповідно до наявного ресурсного потенціалу та ринкових умов функціонування;
- здійснення постійного контролю за процесом формування прибутку та тенденціями його зміни;
- оцінка впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на фінансові результати;
- виявлення резервів зростання прибутковості та підвищення рівня рентабельності діяльності;
- оцінка ефективності використання підприємством наявних можливостей щодо збільшення фінансових результатів і забезпечення стабільного розвитку [61].

Важливою передумовою якісного аналізу фінансових результатів є формування належної інформаційної бази, яка забезпечує достовірність та об'єктивність аналітичних висновків. У сучасних умовах основними джерелами інформації для аналізу прибутку та рентабельності виступають фінансова звітність, зокрема форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма №3 «Звіт про рух грошових коштів», форма №4 «Звіт про власний капітал».

Однак, окремі науковці акцентують увагу на ключовій ролі Звіту про фінансові результати як основного джерела інформації для проведення аналітичної оцінки. Зокрема, Т. Стаднюк підкреслює доцільність здійснення аналізу фінансових результатів у тісному взаємозв'язку з дослідженням грошових потоків підприємства, що дозволяє більш комплексно оцінити ефективність його діяльності та рівень фінансової стійкості. Автор також зазначає, що для ґрунтовного аналізу доцільно застосовувати сукупність таких методів, як горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний і факторний аналіз [61].

Методичні підходи до аналізу фінансових результатів підприємства ґрунтуються на використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких особливе значення мають горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний та факторний аналіз. Їх застосування дозволяє комплексно оцінити динаміку, структуру, тенденції формування та ефективність використання фінансових результатів підприємства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Методи аналізу фінансових результатів підприємства та їх характеристика

Методи	Характеристика
Горизонтальний аналіз	передбачає порівняння показників фінансових результатів у динаміці за кілька звітних періодів з метою визначення абсолютних і відносних змін, тенденцій розвитку та темпів зростання прибутку або збитку.
Вертикальний аналіз	полягає у визначенні структури фінансових результатів шляхом розрахунку питомої ваги окремих складових доходів, витрат і прибутку у загальному підсумку фінансових показників.
Факторний аналіз	дає змогу оцінити вплив окремих факторів на зміну фінансових результатів підприємства та визначити резерви підвищення прибутковості діяльності.
Коефіцієнтний аналіз	базується на розрахунку системи фінансових коефіцієнтів, які характеризують рівень рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості та ефективності використання ресурсів підприємства.
Трендовий аналіз	спрямований на дослідження довгострокових тенденцій зміни фінансових результатів шляхом порівняння показників за декілька років та визначення основних напрямів розвитку підприємства.
CVP-аналіз	метод аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток», який дозволяє визначити точку беззбитковості, запас фінансової міцності та вплив зміни обсягів виробництва на фінансові результати.

Джерело: узагальнено автором на основі [61, 49]

Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити зміну фінансових результатів у динаміці та визначити тенденції розвитку підприємства. За допомогою вертикального аналізу досліджується структура фінансових результатів, частка окремих видів витрат та доходів у загальному обсязі фінансових показників. Трендовий аналіз використовується для прогнозування майбутніх фінансових результатів на основі визначення довгострокових тенденцій зміни показників.

Особливе значення у системі оцінювання ефективності управління фінансовими результатами має факторний аналіз. Його застосування дозволяє визначити вплив окремих факторів на зміну прибутку підприємства. Серед основних факторів виділяють зміну обсягів реалізації продукції, рівня собівартості, структури продукції, цін реалізації та продуктивності праці [56].

Важливим інструментом оцінки ефективності управління фінансовими результатами є система кількісних та якісних показників, які дозволяють комплексно оцінити результативність діяльності підприємства, рівень прибутковості, фінансової стійкості та ефективності використання ресурсного потенціалу. До основних кількісних показників належать: абсолютна величина прибутку, рентабельність продажів, рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), маржинальний прибуток, точка беззбитковості та коефіцієнти фінансової стійкості.

Для аграрних підприємств система оцінювання доповнюється галузевими показниками, що враховують специфіку сільськогосподарського виробництва. Зокрема, використовуються показники прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь, прибутку на одну голову худоби, рентабельності окремих видів продукції, коефіцієнта сезонності грошових потоків та рівня державної підтримки у структурі фінансових результатів [10].

Поряд із кількісними параметрами важливу роль відіграють і якісні критерії оцінювання, серед яких стабільність отримання прибутку, здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища, рівень диверсифікації джерел доходів, ефективність системи мотивації персоналу та можливість прогнозування майбутніх фінансових результатів. Саме поєднання кількісних та якісних характеристик забезпечує комплексний підхід до оцінки ефективності управління фінансовими результатами підприємства. Враховуючи зазначене, для проведення комплексної оцінки ефективності управління фінансовими результатами аграрного підприємства доцільно використовувати систему показників, представлену в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 - Система показників оцінки ефективності управління фінансовими результатами аграрного підприємства

Група показників	Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення	Економічний зміст
Показники прибутковості	Рентабельність продажів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times 100\%$	> 10%	Характеризує ефективність реалізації продукції
	Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}} \times 100\%$	> 5%	Відображає ефективність використання активів
	Рентабельність власного капіталу (ROE)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середній власний капітал}} \times 100\%$	> 15%	Визначає дохідність вкладень власників
	Операційна рентабельність	$\frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times 100\%$	> 10%	Характеризує результативність основної діяльності
	Рентабельність продукції	$\frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Собівартість продукції}} \times 100\%$	> 15%	Відображає ефективність виробництва продукції
	Маржинальна рентабельність	$\frac{\text{Маржинальний прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times 100\%$	Тенденція до зростання	Показує здатність покривати постійні витрати
Показники фінансової стійкості	Коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Загальні активи}}$	> 0,5	Оцінює рівень фінансової автономії
	Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	1–2	Характеризує поточну платоспроможність
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$	0,2–0,5	Відображає мобільність власних ресурсів
	Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	< 1	Визначає рівень залежності від позикових коштів
Показники ділової активності	Оборотність активів	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість активів}}$	Тенденція до зростання	Відображає ефективність використання активів
	Оборотність запасів	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середні запаси}}$	Тенденція до зростання	Характеризує швидкість обігу запасів
	Оборотність дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня дебіторська заборгованість}}$	Тенденція до зростання	Оцінює ефективність розрахунків із дебіторами
	Капіталовіддача	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість основних засобів}}$	Тенденція до зростання	Визначає ефективність використання основних засобів
Показники ліквідності	Абсолютна ліквідність	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,2–0,35	Визначає здатність негайного погашення боргів
	Швидка ліквідність	$\frac{(\text{Оборотні активи} - \text{Запаси})}{\text{Поточні зобов'язання}}$	> 1	Характеризує проміжну платоспроможність
Специфічні аграрні показники	Прибуток на 1 га угідь	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Площа с.-г. угідь}}$	За середньогоалу зевими даними	Оцінка ефективності землекористування
	Рентабельність виробництва зернових	$\frac{\text{Прибуток від зернових}}{\text{Собівартість}} \times 100\%$	> 20%	Визначає ефективність рослинництва
	Прибуток на 1 голову худоби	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічне поголів'я}}$	Тенденція до зростання	Характеризує результативність тваринництва
	Частка державної підтримки у прибутку	$\frac{\text{Державна підтримка}}{\text{Чистий прибуток}} \times 100\%$	Оптимальне значення	Оцінює залежність від бюджетного фінансування

Джерело: побудовано автором на основі [16]

Це багаторівнева система показників оцінювання ефективності управління фінансовими результатами аграрного підприємства, яка дозволяє здійснювати як загальну фінансово-економічну діагностику, так і враховувати галузеву специфіку сільськогосподарського виробництва. Її структура охоплює п'ять взаємопов'язаних груп індикаторів: прибутковості, фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності та специфічних аграрних показників. Водночас специфічні аграрні показники доповнюють загальну систему, відображаючи ефективність використання земельних ресурсів, результативність рослинництва, тваринництва.

Оцінка ефективності управління фінансовими результатами підприємства здійснюється поетапно, що забезпечує комплексність аналітичного процесу та підвищує обґрунтованість управлінських рішень (рис. 1.5).

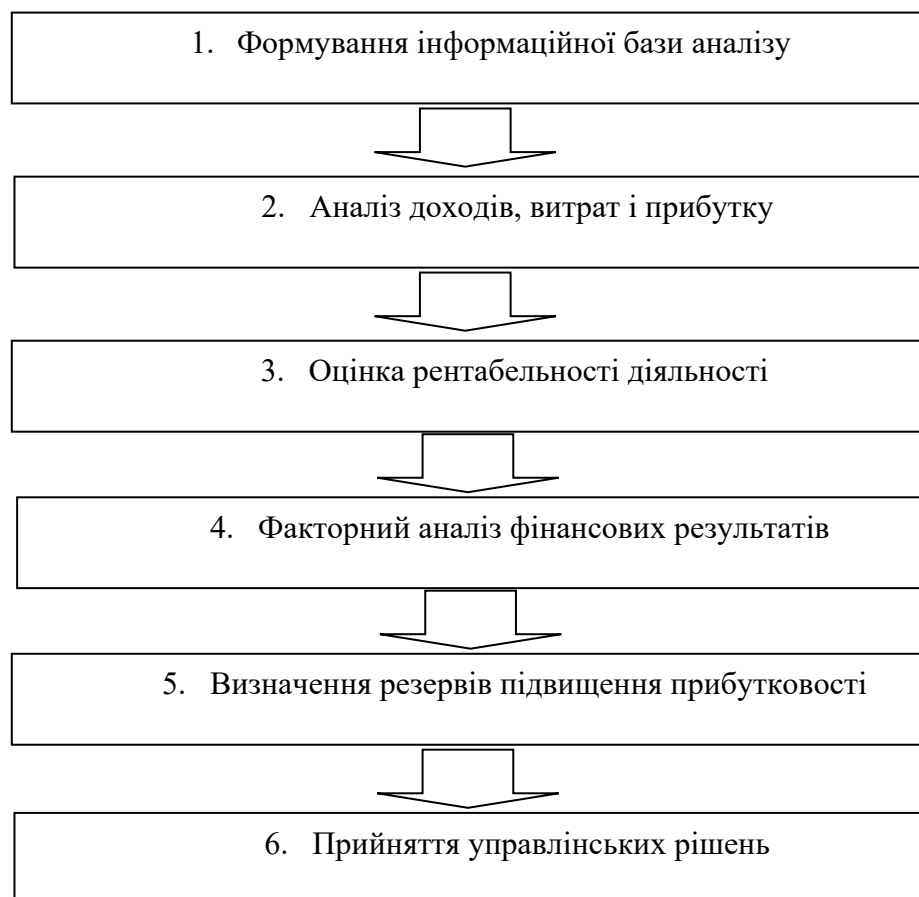

Рисунок 1.5 – Основні етапи аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [28]

У сучасних умовах важливого значення набуває використання сучасних інформаційно-аналітичних систем управління фінансовими результатами. Автоматизація обліку та аналізу дозволяє оперативно отримувати інформацію про фінансовий стан підприємства, контролювати витрати та прогнозувати фінансові результати. Особливо актуальним це є для великих аграрних підприємств і агрохолдингів, які здійснюють діяльність у кількох напрямках одночасно.

В умовах сучасної економіки оцінка ефективності управління фінансовими результатами повинна враховувати не лише фінансові показники, а й нефінансові критерії, зокрема рівень інноваційності, екологічності виробництва, соціальної відповідальності та конкурентоспроможності підприємства. Це зумовлює необхідність застосування комплексного підходу до аналізу діяльності підприємства.

Таким чином, методичні підходи до аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами підприємства базуються на використанні системи взаємопов'язаних методів і показників, що дозволяють комплексно оцінити результативність господарської діяльності, виявити фактори впливу на фінансові результати та сформувати ефективну систему управлінських рішень. Для аграрних підприємств особливого значення набуває врахування галузевої специфіки, сезонності виробництва, впливу зовнішніх ризиків та необхідності забезпечення фінансової стійкості у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАТ «АГРОФІРМА «КОЛОС»

2.1. Ресурсний потенціал та організаційні засади діяльності підприємства

ПрАТ «Агрофірма «Колос» є сільськогосподарським підприємством, що здійснює виробничо-господарську діяльність на території Вінницької області, у місті Ладижин. Підприємство було зареєстроване 29 квітня 1996 року та за період свого функціонування сформувало належну матеріально-технічну базу, виробничий потенціал і стабільні позиції на регіональному аграрному ринку. Статутний капітал товариства становить 315,5 тис. грн, а управління поточною діяльністю здійснює директор Гайдучик Володимир Павлович.

Організаційно-правовою формою господарювання є приватне акціонерне товариство, що передбачає функціонування підприємства на засадах корпоративної власності із розподілом статутного капіталу на визначену кількість акцій між обмеженим колом учасників. Така форма організації забезпечує достатній рівень контролю за управлінськими процесами, сприяє оперативності прийняття рішень та дозволяє зберігати стабільність структури власності. Водночас обмежений обіг акцій певною мірою звужує можливості залучення додаткового інвестиційного капіталу через фондовий ринок.

Функціонування підприємства здійснюється відповідно до чинного законодавства України. Правові основи його діяльності визначаються положеннями Цивільного кодексу України, Закону України «Про акціонерні товариства», Податкового кодексу України та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [50, 54]. Важливу

роль у регулюванні діяльності підприємства також відіграють норми трудового законодавства, земельного права та нормативно-правові акти, що регламентують особливості ведення сільськогосподарського виробництва. Крім зовнішнього нормативного регулювання, діяльність товариства здійснюється на підставі внутрішніх організаційних документів, зокрема статуту, колективного договору, посадових інструкцій та внутрішніх розпорядчих актів.

Основним напрямом господарської діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» є вирощування зернових, зернобобових та олійних культур, що відповідає коду КВЕД 01.11. Разом із тим підприємство здійснює низку суміжних видів діяльності, серед яких вирощування овочевих та баштанних культур, післяурожайна обробка продукції, підготовка насіння до відтворення, надання послуг у сфері рослинництва, оптова торгівля сільськогосподарською продукцією та операції з орендою нерухомого майна. Така диверсифікація видів діяльності сприяє більш ефективному використанню наявних ресурсів та підвищенню фінансової стійкості підприємства.

Важливою передумовою ефективного функціонування ПрАТ «Агрофірма «Колос» є його розташування у межах лісостепової природно-кліматичної зони України. Територія Вінницької області характеризується сприятливими агрокліматичними умовами для ведення сільського господарства, помірно-континентальним кліматом, достатнім рівнем вологозабезпечення та високородючими чорноземними ґрунтами. Наявність водних ресурсів басейну Південного Бугу також створює додаткові можливості для забезпечення виробничих потреб підприємства.

Отже, поєднання сприятливих природно-кліматичних умов, багаторічного досвіду господарювання, спеціалізації на виробництві рослинницької продукції та належного організаційно-правового забезпечення формує міцну основу для ефективного використання ресурсного потенціалу

ПрАТ «Агрофірма «Колос» та створює передумови для його подальшого розвитку в умовах сучасного аграрного ринку.

Ефективність функціонування сучасних аграрних підприємств значною мірою визначається рівнем сформованості та ефективністю використання їхнього ресурсного потенціалу. Для підприємств аграрного сектору ресурсний потенціал має особливе значення, оскільки результати їхньої діяльності безпосередньо залежать від якості земельних ресурсів, рівня технічного оснащення, забезпеченості трудовими ресурсами та ефективності організації виробничих процесів. Рациональне поєднання зазначених складових створює передумови для зростання обсягів виробництва, підвищення якості продукції та зміцнення конкурентних позицій підприємства на аграрному ринку.

Дані таблиці 2.1 свідчать про суттєві зміни у рівні забезпеченості виробничими ресурсами ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом 2023-2025 рр.

Таблиця 2.1 – Рівень забезпеченості виробничими ресурсами ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., %
Площа сільськогосподарських угідь, га	106,7	106,7	7,8	7,3
у тому числі рілля, га	106,7	106,7	7,8	7,3
Питома вага ріллі в сільськогосподарських угіддях, %	100,0	100,0	100,0	-
Середня кількість працівників, осіб	4	4	3	75,0
Приходиться на одного середньорічного працівника ріллі, га	26,8	26,8	2,6	9,7
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	442,7	291,4	262,2	59,2
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	5563,5	4999,7	3942,2	70,9
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	4363,7	3925,0	3298,2	75,6
Авансований капітал, тис. грн.	6006,2	5291,1	4204,4	70,0
Капіталозабезпеченість, тис. грн.	414,9	272,3	3361,5	у 8,1 рази
Капіталоозброєність, тис. грн.	110,7	72,9	87,4	78,9
Вартість валової продукції у постійних цінах 2021 року, тис. грн.	5284,5	4201,4	430,8	8,2

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Значним є скорочення площі сільськогосподарських угідь підприємства. Якщо у 2023-2024 рр. в обробітку перебувало 106,7 га ріллі, то у 2025 р. цей показник зменшився до 7,8 га, що становить лише 7,3 % від рівня 2023 р., що суттєво обмежило виробничі можливості підприємства.

Зменшення земельного банку безпосередньо вплинуло на інші складові ресурсного потенціалу господарства. Зокрема, середньооблікова чисельність працівників скоротилася з 4 осіб у 2023-2024 рр. до 3 осіб у 2025 р., або на 25 %. Така тенденція є закономірною, оскільки скорочення обсягів виробничої діяльності знижує потребу в трудових ресурсах. Водночас показник забезпеченості працівників земельними ресурсами також істотно зменшився: якщо у 2023 р. на одного працівника припадало 26,8 га ріллі, то у 2025 р. – лише 2,6 га, що свідчить про різке скорочення виробничої бази підприємства.

Негативні тенденції простежуються і щодо матеріально-технічного забезпечення господарства. Середньорічна вартість основних засобів за досліджуваний період скоротилася з 442,7 тис. грн до 262,2 тис. грн, або на 40,8 %. Подібна динаміка може бути наслідком фізичного та морального зносу основних засобів, відсутності достатніх обсягів інвестицій у їх оновлення, а також вибуття окремих об'єктів майна. Скорочення виробничого потенціалу підприємства підтверджується і зменшенням середньорічної вартості оборотних активів на 29,1 %, що свідчить про зниження обсягів виробничих запасів, незавершеного виробництва та інших оборотних ресурсів.

Аналогічна тенденція спостерігається щодо власного та авансованого капіталу. За період дослідження середньорічна вартість власного капіталу зменшилася з 4363,7 тис. грн до 3298,2 тис. грн, або на 24,4 %, тоді як величина авансованого капіталу скоротилася на 30 %. Подібні зміни можуть бути пов'язані як зі зниженням масштабів господарської діяльності, так і зі зменшенням фінансових результатів підприємства в умовах несприятливого зовнішнього середовища.

Показник апіталоозброєності праці у 2025 р. становив 87,4 тис. грн. на одного працівника, що на 21,1 % менше порівняно з 2023 р. Це вказує на скорочення вартості основних засобів, які припадають на одного працівника, та може негативно впливати на рівень продуктивності праці й технологічне забезпечення виробничих процесів.

Результативність використання ресурсного потенціалу значною мірою характеризується обсягом валової продукції. Як свідчать дані таблиці 2.1, у 2025 р. вартість валової продукції у порівнянних цінах 2021 р. становила лише 430,8 тис. грн, що дорівнює 8,2 % від рівня 2023 р. Настільки суттєве скорочення виробництва є прямим наслідком зменшення площі землекористування, скорочення ресурсної бази та загального зниження масштабів господарської діяльності підприємства.

Слід зазначити, що виявлені негативні зміни у забезпеченості виробничими ресурсами ПрАТ «Агрофірма «Колос» не пов'язані з погіршенням результатів господарювання чи втратою виробничого потенціалу в класичному розумінні. Такі трансформації зумовлені насамперед проведенням організаційно-структурних змін у системі господарювання. Зокрема, частина земельних, матеріальних та фінансових ресурсів фактично використовується в межах діяльності фермерського господарства, яке функціонує паралельно та в перспективі має стати основною організаційно-правовою формою ведення аграрного бізнесу. У зв'язку з цим відбувається поступове перерозподілення активів, виробничих ресурсів і господарських функцій між суб'єктами господарювання, що знайшло відображення у скороченні окремих показників ресурсного забезпечення ПрАТ «Агрофірма «Колос».

Важливою складовою ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства є земельні ресурси та ефективність їх використання. Одним із показників, що характеризує виробничу спеціалізацію господарства та напрями використання земельного фонду, виступає структура посівних площ.

Аналіз структури посівних площ ПрАТ «Агрофірма «Колос» (табл. 2.2) засвідчив наявність суттєвих змін у використанні земельних ресурсів протягом досліджуваного періоду. Загальною тенденцією є скорочення площ, зайнятих під зерновими культурами, та зростання ролі технічних культур у структурі посівів. Водночас у 2025 році відбулося різке зменшення загальної посівної площі, що зумовлено насамперед організаційно-структурними перетвореннями та перерозподілом земельних ресурсів між суб'єктами господарювання. За таких умов підприємство зосередило виробничу діяльність на вирощуванні найбільш економічно привабливих культур, що свідчить про прагнення забезпечити ефективне використання наявних ресурсів та підтримати фінансову стійкість в умовах трансформації господарської діяльності. Загалом виявлені зміни характеризують процес адаптації виробничої структури підприємства до нових організаційних та економічних умов функціонування.

Таблиця 2.2 – Структура посівних площ сільськогосподарських культур у ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Види продукції	2023 р.		2024 р.		2025 р.		Абсолютний приріст у 2025 р. порівняно з 2023 р., га
	га	%	га	%	га	%	
Зернові та зернобобові – всього: з них	45,0	42,2	25,0	23,4	0,0	0,0	-45,0
пшениця озима	45,0	42,2	25,0	23,4	0,0	0,0	-45,0
Технічні культури - всього	61,7	57,8	81,7	76,6	7,8	100,0	-53,9
насіння ріпаку	45,0	42,2	40,0	37,5	0,0	0,0	-45,0
насіння соняшнику	16,7	15,6	41,7	39,1	7,8	100,0	-8,9
Всього посівних площ	106,7	100,0	106,7	100,0	7,8	100,0	-98,9

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Показники таблиці 2.3 свідчать про суттєві зміни в обсягах виробництва основних видів продукції рослинництва досліджуваного підприємства. Насамперед спостерігається тенденція до скорочення виробництва зернових та окремих технічних культур, що безпосередньо пов'язано зі змінами у структурі посівних площ та загальним зменшенням земельного банку господарства.

Таблиця 2.3 – Показники виробництва сільськогосподарської продукції
ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Продукція	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2024 р. до 2022 р.	
				+/-	%
Вироблено продукції, ц					
пшениця озима	2250,0	1150,0	0,0	-2250,0	-
соняшник	646,0	760,0	258,4	-387,6	40,0
ріпак озимий	1722,0	1367,0	0,0	-1722,0	-
Урожайність с.-г. культур, ц/га					
пшениця озима	50,0	42,0	-	-	-
соняшник	38,3	18,2	33,1	-5,2	86,4
ріпак озимий	38,6	34,2	-	-	-

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Зокрема, обсяг виробництва озимої пшениці скоротився з 2250 ц у 2023 році до 1150 ц у 2024 році, а у 2025 році її вирощування було повністю припинено. Аналогічна ситуація характерна для озимого ріпаку: якщо у 2023 році було отримано 1722 ц продукції, а у 2024 році – 1367 ц, то у 2025 році виробництво цієї культури також не здійснювалося. Причиною таких змін стало вилучення зазначених культур зі структури посівів підприємства внаслідок організаційно-виробничої трансформації господарства та концентрації ресурсів на окремих напрямках діяльності.

Водночас соняшник залишається основною товарною культурою підприємства. У 2024 році його валовий збір зріс до 760 ц проти 646 ц у 2023 році, що було забезпечено насамперед розширенням посівних площ цієї культури. Однак у 2025 році обсяг виробництва соняшнику зменшився до 258,4 ц, або на 60 % порівняно з 2023 роком. Така динаміка пояснюється

значним скороченням площі посіву внаслідок реорганізаційних процесів та зменшення масштабів господарської діяльності. Незважаючи на зменшення загальних обсягів виробництва, підприємству вдалося забезпечити відносно високий рівень урожайності основної товарної культури, що свідчить про збереження виробничого потенціалу та адаптацію до нових умов господарювання.

У структурі чистого доходу від реалізації продукції ПрАТ «Агрофірма «Колос» простежуються суттєві коливання, що свідчать про нестабільність виробничої спеціалізації та залежність результатів діяльності від кон'юнктури аграрного ринку, урожайності та структури посівних площ (табл. 2.4). У 2023 році основу доходів підприємства формували зернові та зернобобові культури (58,5%), зокрема пшениця озима та кукурудза на зерно, що визначало відносну збалансованість виробничої структури між зерновим і технічним напрямками.

Таблиця 2.4 – Структура чистого доходу від реалізації продукції у ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Види продукції	2023 р.		2024 р.		2025 р.		В середньому за 3 роки	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зернові та зернобобові – всього	2285,4	58,5	1209,5	14,1	252,1	100,0	1249,0	57,5
пшениця озима	1467,9	37,6	1209,5	14,1	252,1	100,0	976,5	50,6
кукурудза на зерно	782,6	20,0	0	0,0	0,0	0,0	260,9	6,7
Технічні культури - всього	1621,1	41,5	7371,3	85,9	0,0	0,0	2997,5	42,5
Насіння ріпаку	0,0	0,0	4868,3	56,7	0,0	0,0	1622,8	18,9
Насіння соняшнику	1621,1	41,5	2503,0	29,2	0,0	0,0	1374,7	23,6
Всього по підприємству	3906,5	100,0	8581,6	100,0	252,1	100,0	4246,7	100,0

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

У 2024 році відбувається різка зміна структури доходів на користь технічних культур (85,9%), що зумовлено зростанням реалізації насіння ріпаку та соняшнику. Це свідчить про переорієнтацію виробничої діяльності підприємства на більш рентабельні культури, однак водночас підвищує його залежність від вузького сегмента продукції. У 2025 році спостерігається суттєве зниження обсягів реалізації за всіма групами продукції, що є наслідком як виробничих, так і ринкових факторів, включаючи скорочення посівних площ та вплив зовнішніх ризиків аграрного сектору.

Узагальнюючи результати дослідження ресурсного потенціалу та виробничої діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос», слід зазначити, що підприємство перебуває в умовах суттєвих організаційно-економічних трансформацій, які безпосередньо впливають на масштаби та структуру його господарювання. Сучасний стан товариства можна охарактеризувати як перехідний етап розвитку, для якого притаманні структурні зміни у виробничій діяльності, оптимізація ресурсного забезпечення та необхідність подальшого підвищення ефективності використання наявного потенціалу з метою забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

2.2. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства є ключовим індикатором його ефективності, оскільки відображають здатність генерувати прибуток, покривати витрати та забезпечувати сталий розвиток у конкурентному ринковому середовищі. Для ПрАТ «Агрофірма «Колос» аналіз фінансових результатів здійснюється на основі показників доходу, витрат, прибутку та рентабельності за останні три роки, а також у розрізі основних видів сільськогосподарської продукції, що дозволяє більш детально оцінити

прибутковість окремих напрямів діяльності та виявити найбільш ефективні виробничі сегменти.

Інформаційною базою для проведення аналізу виступає фінансова звітність підприємства, зокрема «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», сформований відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку [44]. Саме на основі даного звіту здійснюється групування доходів, витрат та фінансових результатів за основними видами операційної діяльності, що забезпечує об'єктивність та порівнянність аналітичних показників у динаміці.

Динаміка основних показників фінансових результатів ПрАТ «Агрофірма «Колос» за 2023-2025 роки наведена у таблиці 2.5 дозволяє визначити загальні тенденції зміни прибутковості, структури доходів і витрат та ефективності операційної діяльності в цілому.

Таблиця 2.5 - Аналіз фінансових результатів діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос», тис. грн.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.	
				+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів робіт, послуг)	3906,5	8633,0	252,1	-3654	6,5
Інші операційні доходи	0,0	0,0	179,7	179,7	-
Інші доходи	49,4	39,4	33,8	-15,6	68,4
Разом доходи	3955,9	8672,4	465,6	-3490	11,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3779,3	8873,7	183,8	-3596	4,9
Інші операційні витрати	556,7	197,1	1028,7	472	184,8
Інші витрати	0,0	99,1	9,2	9,2	-
Разом витрати	4336,0	9169,9	1221,7	-3114	28,2
Валовий прибуток	127,2	-240,7	68,3	-58,9	53,7
Фінансовий результат до оподаткування	-380,1	-497,5	-756,1	-376	198,9
Чистий прибуток (збиток)	-380,1	-497,5	-756,1	-376	198,9

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Аналіз отриманих даних свідчить про нестабільність фінансових результатів ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом досліджуваного періоду. У 2024 році підприємство суттєво збільшило обсяги реалізації продукції, внаслідок чого чистий дохід зріс більш ніж у 2 рази порівняно з 2023 роком. Однак уже у 2025 році спостерігається різке скорочення доходів від реалізації, на 94,5% від рівня базового року. Водночас у структурі доходів з'явилися інші операційні доходи, проте їх обсяг не зміг компенсувати втрати від зменшення основної діяльності.

Загальна сума витрат підприємства у 2025 році скоротилася на 71,8% порівняно з 2023 роком. Найбільше зменшення відбулося за собівартістю реалізованої продукції, що було обумовлено скороченням масштабів виробництва та реалізації. Разом із тим інші операційні витрати зросли на 84,8%, що негативно вплинуло на кінцевий фінансовий результат та свідчить про посилення навантаження непродуктивних витрат на діяльність підприємства.

Фінансовий результат до оподаткування та чистий фінансовий результат протягом усього досліджуваного періоду залишалися від'ємними. При цьому розмір чистого збитку зріс із 380,1 тис. грн. у 2023 році до 756,1 тис. грн. у 2025 році, тобто майже вдвічі, що свідчить про погіршення фінансового стану підприємства та недостатню ефективність заходів щодо покриття витрат за рахунок отриманих доходів. Основними причинами збитковості є суттєве скорочення обсягів реалізації продукції, високий рівень операційних витрат та організаційно-структурні трансформації, які відбуваються в діяльності підприємства.

На рис. 2.1 наочно представлено основні фінансові результати діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос», що підтверджують зазначені тенденції щодо погіршення стану фінансових результатів підприємства, зокрема валового прибутку (збитку), чистого прибутку (збитку), рівня рентабельності (збитковості) підприємства.

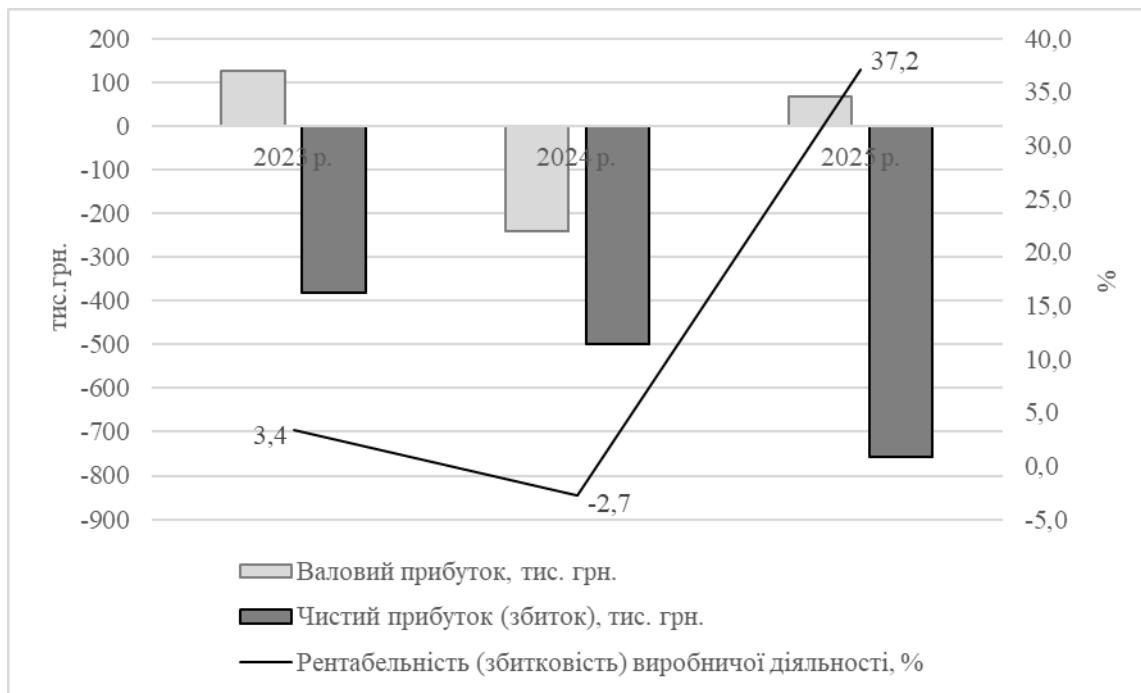

Рисунок 2.1 – Фінансові результати діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Джерело: побудовано автором

Важливим етапом аналізу фінансових результатів є дослідження процесу формування валового прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції, який представлено в таблиці 2.6.

Слід відзначити, що виробництво пшениці озимої характеризувалося нестабільними фінансовими результатами. У 2023 та 2024 роках реалізація продукції була збитковою, оскільки собівартість 1 ц перевищувала ціну реалізації. Особливо несприятливою була ситуація у 2024 році, коли збиток на 1 ц продукції становив 184,5 грн. Проте у 2025 році спостерігається суттєве покращення ефективності виробництва: ціна реалізації зросла значно швидше, ніж собівартість, що забезпечило отримання прибутку в розмірі 226,0 грн на 1 ц реалізованої продукції. Це свідчить про підвищення конкурентоспроможності даного виду продукції та покращення ринкової кон'юнктури.

Таблиця 2.6 – Фінансові результати виробництва основних видів сільськогосподарської продукції ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.	
				+/-	%
ПШЕНИЦЯ ОЗИМА					
Собівартість реалізації 1ц продукції, грн.	477,7	826,8	606,6	128,9	127,0
Ціна реалізації 1ц продукції, грн.	471,1	642,3	832,0	360,9	176,6
Прибуток (збиток) з 1 ц реалізованої продукції, грн.	-6,6	-184,5	226,0	232,6	-
Рентабельність (збитковість) продажу, %	-1,4	-22,3	37,3	38,7	
НАСІННЯ СОНЯШНИКУ					
Собівартість реалізації 1ц продукції, грн.	1094,8	2454,5	-	-	-
Ціна реалізації 1ц продукції, грн.	1583,1	1820,6	-	-	-
Прибуток з 1 ц реалізованої продукції, грн.	488,3	-633,8	-	-	-
Рентабельність (збитковість) продажу, %	44,6	-25,8	-	-	-

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Щодо насіння соняшнику, то у 2023 році його виробництво було прибутковим і забезпечувало отримання 488,3 грн прибутку на 1 ц реалізованої продукції. Однак уже у 2024 році ситуація суттєво погіршилася внаслідок стрімкого зростання собівартості, що перевищило темпи зростання ціни реалізації. Як результат, діяльність стала збитковою, а збиток на 1 ц продукції досяг 633,8 грн. У 2025 році реалізація насіння соняшнику підприємством не здійснювалася. Основними причинами нестабільності фінансових результатів можуть бути коливання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, зміна вартості матеріально-технічних ресурсів та вплив зовнішніх економічних чинників на діяльність підприємства.

З метою виявлення причин зростання витрат та визначення основних чинників формування собівартості доцільно проаналізувати структуру виробничих витрат підприємства за основними елементами. Такий аналіз

дозволить встановити, які саме статті витрат найбільше впливають на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Структура витрат на виробництво продукції у ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Види продукції	2023 р.		2024 р.		2025 р.		Абсолютний приріст 2025 р. до 2023 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Прямі матеріальні витрати	2567,5	68,5	4171,9	61,3	553,4	31,3	-2014,1	21,6
- насіння та посадковий матеріал	279,8	7,5	235,0	3,5	40,0	2,3	-239,8	14,3
- мінеральні добрива	989,3	26,4	2882,8	42,4	0	0,0	-989,3	
- паливо	960,3	25,6	700,5	10,3	69,6	3,9	-890,7	7,2
- електроенергія	291,5	7,8	312,6	4,6	426	24,1	134,5	146,1
- запасні частини	46,0	1,2	41	0,6	17,6	1,0	-28,4	38,3
Прямі витрати на оплату праці	432,0	11,5	584,3	8,6	699,1	39,5	267,1	161,8
Інші прямі витрати	575,1	15,3	557	8,2	219,1	12,4	-356	38,1
- відрахування на соціальні заходи	95,0	2,5	128,5	1,9	153,8	8,7	58,8	161,9
- орендна плата за земельні паї	278,6	7,4	361,7	5,3	25,5	1,4	-253,1	9,2
- амортизація	176,5	4,7	66,8	1,0	39,8	2,2	-136,7	22,5
Загальновиробничі витрати	175,0	4,7	1492,1	21,9	298,7	16,9	123,7	170,7
Всього витрат	3749,6	100,0	6805,3	100,0	1770,3	100,0	-1979,3	47,2

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Аналіз даних таблиці 2.7 свідчить, що у структурі витрат на виробництво продукції ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом 2023–2025 рр. переважали прямі матеріальні витрати, частка яких коливалася від 31,3% до 68,5% загального обсягу витрат. Незважаючи на зменшення їх абсолютного розміру у 2025 році порівняно з 2023 роком, вони залишаються основною складовою виробничої собівартості продукції.

У структурі прямих матеріальних витрат найбільшу питому вагу займали витрати на мінеральні добрива та паливо. При цьому витрати на

мінеральні добрива характеризувалися значними коливаннями протягом досліджуваного періоду, а у 2025 році їх використання було відсутнім. Водночас суттєво зросла частка витрат на електроенергію, яка збільшилася з 7,8% у 2023 році до 24,1% у 2025 році, що може бути пов'язано зі зміною технологічних процесів або підвищенням тарифів на енергоресурси.

Позитивною тенденцією є збільшення частки витрат на оплату праці. Якщо у 2023 році вони становили 11,5% загального обсягу витрат, то у 2025 році їх частка зросла до 39,5%. Аналогічна динаміка спостерігається і за відрахуваннями на соціальні заходи, що свідчить про підвищення ролі трудових ресурсів у виробничому процесі.

Серед інших прямих витрат найбільшу частку традиційно займала орендна плата за земельні паї, проте її значення у структурі витрат поступово скорочувалося. Також зменшилися витрати на амортизацію та запасні частини, що може свідчити про скорочення виробничих потужностей або обсягів використання технічних засобів. Варто відзначити суттєве зростання частки загальновиробничих витрат, яка збільшилася з 4,7% у 2023 році до 16,9% у 2025 році. Це вказує на посилення впливу непрямих витрат на формування собівартості продукції та потребує додаткового контролю за їх рівнем.

Для більш наочного відображення структури витрат на виробництво продукції ПрАТ «Агрофірма «Колос» доцільно розглянути їх середній розподіл за основними елементами за 2023-2025 рр., який представлено на рисунку 2.2. Це дозволяє визначити найбільш вагомі складові виробничих витрат та оцінити їх роль у формуванні собівартості продукції підприємства.

Структура витрат ПрАТ «Агрофірма «Колос» характеризується домінуванням матеріальних витрат, які формують понад половину 53,7% виробничої собівартості продукції. Це свідчить про матеріаломісткий характер сільськогосподарського виробництва, оскільки значна частина ресурсів спрямовується на придбання насіння, добрив, пального, електроенергії та інших матеріальних ресурсів. Відповідно формує високу

залежність результатів діяльності підприємства від цін на матеріально-технічні ресурси та обумовлює необхідність постійного контролю за ефективністю їх використання.

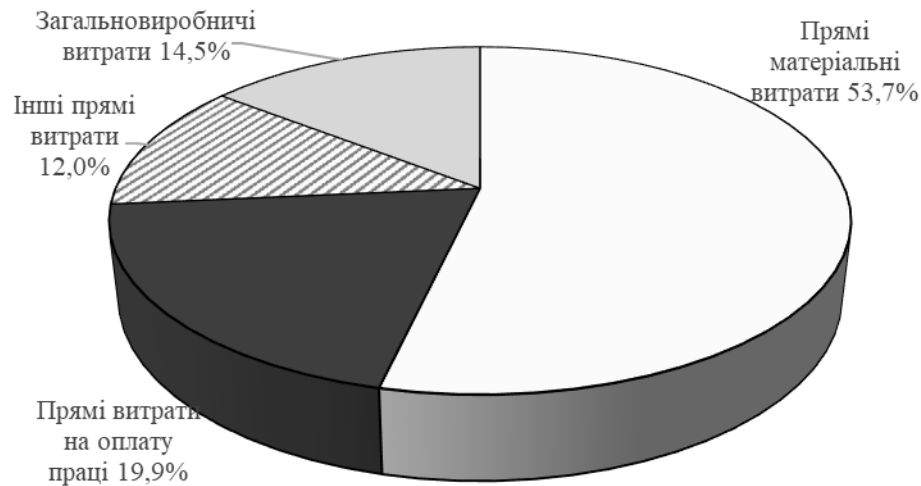

Рисунок 2.2 – Структура витрат на виробництво продукції у ПрАТ «Агрофірма «Колос» у середньому за 2023-2025 рр.

Джерело: побудовано автором

Отже, проведений аналіз фінансових результатів діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» свідчить про нестабільність показників господарської діяльності протягом досліджуваного періоду. Незважаючи на окремі позитивні зміни у формуванні валового прибутку та відновлення прибутковості виробництва пшениці озимої у 2025 році, підприємство загалом залишається збитковим. Значний вплив на фінансові результати справляють коливання обсягів реалізації продукції, рівня виробничих витрат та ринкових цін на сільськогосподарську продукцію.

2.3. Оцінка фінансового стану та управління фінансовими результатами діяльності підприємства

Фінансовий стан підприємства є важливою характеристикою його

господарської діяльності, оскільки відображає рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість та здатність забезпечувати безперервність виробничого процесу. Ефективне управління фінансовими результатами сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, зміцненню його ринкових позицій та забезпеченню стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

Оцінка фінансового стану ПрАТ «Агрофірма «Колос» здійснюється на основі даних бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати. Основними напрямками аналізу є дослідження ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства (табл. 2.8-2.11).

Таблиця 2.8 - Показники оцінки ділової активності ПрАТ «Агрофірма «Колос»

№ п/п	Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., +/-
1.	Коефіцієнт оборотності активів	0,72	1,63	0,06	-0,66
2.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,38	6,32	0,28	-2,10
3.	Період погашення кредиторської заборгованості, (днів)	153	58	1312	1159
4.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,30	7,58	0,22	-3,08
5.	Період погашення дебіторської заборгованості, (днів)	111	48	1636	1525,3
6.	Продуктивність праці, тис. грн.	1321,1	1050,4	143,6	-1177,5

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Аналіз показників ділової активності свідчить про погіршення ефективності використання ресурсів ПрАТ «Агрофірма «Колос» у 2025 році. Коефіцієнт оборотності активів знизився з 0,72 до 0,06 разу, що вказує на суттєве скорочення обсягів реалізації продукції та зменшення віддачі від використання активів підприємства.

Показники оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості

також характеризуються негативною динамікою. У 2025 році спостерігається різке зменшення швидкості їх обороту, що спричинило значне збільшення періодів погашення заборгованостей. Це свідчить про уповільнення руху коштів та зниження ділової активності підприємства.

Негативною є і динаміка продуктивності праці, яка у 2025 році становила лише 143,6 тис. грн на одного працівника проти 1321,1 тис. грн у 2023 році. Таке скорочення пов'язане зі зменшенням обсягів виробництва та реалізації продукції внаслідок структурних змін у діяльності підприємства. Отже, результати аналізу свідчать про зниження рівня ділової активності та ефективності використання ресурсного потенціалу ПрАТ «Агрофірма «Колос», що зумовлено насамперед скороченням масштабів господарської діяльності та обсягів реалізації продукції.

Показники ліквідності ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом 2023–2025 рр. перебували на достатньо високому рівні та перевищували нормативні значення. Коефіцієнт поточної ліквідності зріс з 3,39 до 4,35, що свідчить про високу здатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Показники оцінки ліквідності ПрАТ «Агрофірма «Колос»

№ п/п	Показники	Нормативне значення	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., +/-
1.	Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	≥ 2	3,39	3,66	4,35	+0,96
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,93	2,05	3,10	+2,17
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$> 0,2$	0,21	1,17	1,79	+1,58

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився з 0,93 до 3,10, що вказує на значне покращення можливостей розрахунку з кредиторами без реалізації запасів. Особливо позитивною є динаміка коефіцієнта абсолютної

ліквідності, який зріс з 0,21 до 1,79. Це означає, що у 2025 році наявних грошових коштів було достатньо для повного покриття поточних зобов'язань підприємства.

Отже, ПрАТ «Агрофірма «Колос» характеризується високим рівнем ліквідності та поточної платоспроможності, що забезпечує своєчасне виконання короткострокових фінансових зобов'язань навіть в умовах збиткової діяльності.

Показники платоспроможності ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом 2023-2025 рр. відповідали нормативним значенням (табл. 2.10). Коефіцієнт автономії зріс з 0,73 до 0,78, що свідчить про високий рівень фінансової незалежності підприємства та переважне фінансування активів за рахунок власного капіталу. Коефіцієнт фінансування зменшився з 0,38 до 0,27, що характеризує скорочення залежності від залучених коштів.

Таблиця 2.10 – Показники оцінки платоспроможності ПрАТ «Агрофірма «Колос»

№ п/п	Показники	Нормативне значення	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., +/-
1.	Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,73	0,74	0,78	+0,05
2.	Коефіцієнт фінансування	≤ 1 зменшення	0,38	0,35	0,27	-0,11
3.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами	$\geq 0,1$	0,70	0,73	0,77	+0,07
4.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0	0,90	0,93	0,92	+0,02

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами перевищував нормативне значення більш ніж у сім разів і у 2025 році становив 0,77, що свідчить про достатній обсяг власних ресурсів для фінансування поточної діяльності. Високий рівень коефіцієнта маневреності власного капіталу (0,92 у 2025 р.) підтверджує, що переважна частина власного капіталу перебуває в мобільній формі та може бути оперативно використана для фінансування

господарської діяльності. Загалом підприємство характеризується достатньо високою фінансовою стійкістю та платоспроможністю, незважаючи на наявність збиткових результатів діяльності.

Дані таблиці 2.11 свідчать про збитковість діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом усього досліджуваного періоду. Найбільш негативна тенденція спостерігається за показниками рентабельності активів та власного капіталу, значення яких у 2025 році становили відповідно - 17,98% та -22,93%, що свідчить про погіршення ефективності використання майна і власних фінансових ресурсів підприємства.

Таблиця 2.11 – Показники оцінки рентабельності (збитковості) ПрАТ «Агрофірма «Колос»

№ п/п	Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., +/-
1.	Коефіцієнт рентабельності всіх використовуваних активів	-6,33	-9,40	-17,98	-11,65
2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-8,71	-12,68	-22,93	-14,22
3.	Коефіцієнт рентабельності реалізації	-9,73	-5,76	-299,92	-290,19
4.	Коефіцієнт рентабельності витрат	-8,77	-5,43	-61,89	-53,12

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності

Особливо критичним є показник рентабельності реалізації, який у 2025 році знизився до -299,92%. Така ситуація пояснюється різким скороченням обсягів реалізації продукції при одночасному збереженні значної суми збитків. Рентабельність витрат також мала від'ємне значення протягом усіх років дослідження і у 2025 році становила -61,89%, що свідчить про те, що кожні 100 грн понесених витрат супроводжувалися збитком у розмірі майже 62 грн. Отже, показники рентабельності підтверджують складний фінансовий стан підприємства та необхідність підвищення ефективності виробництва, оптимізації витрат і нарощування обсягів реалізації продукції.

Управління фінансовими результатами ПрАТ «Агрофірма «Колос» має бути спрямоване насамперед на відновлення прибутковості діяльності,

підвищення ефективності використання наявного ресурсного потенціалу та адаптацію підприємства до сучасних умов функціонування. Результати проведеного аналізу свідчать, що підприємство характеризується достатнім рівнем ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, однак зберігаються негативні тенденції щодо скорочення обсягів реалізації продукції, зниження ділової активності та отримання збитків.

У зв'язку з цим основними напрямками вдосконалення управління фінансовими результатами підприємства можуть бути:

- підвищення ефективності використання земельних ресурсів та концентрація виробництва на найбільш прибуткових видах сільськогосподарської продукції;
- оптимізація структури виробничих витрат шляхом посилення контролю за використанням матеріально-технічних ресурсів, насамперед пального, електроенергії та загальновиробничих витрат;
- збільшення обсягів реалізації продукції та розширення ринків збуту з метою підвищення оборотності активів і покращення фінансових результатів;
- удосконалення управління дебіторською заборгованістю та прискорення оборотності оборотних коштів;
- впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій виробництва, що сприятиме зниженню собівартості продукції та підвищенню її конкурентоспроможності;
- ефективне використання наявного власного капіталу та підтримання досягнутого рівня фінансової незалежності підприємства.

Отже, оцінка фінансового стану засвідчила, що ПрАТ «Агрофірма «Колос» має достатній запас фінансової стійкості та платоспроможності, проте потребує активізації господарської діяльності та підвищення ефективності використання ресурсів. Реалізація запропонованих напрямів управління фінансовими результатами сприятиме покращенню показників прибутковості, зміцненню конкурентних позицій підприємства та забезпеченню його стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «АГРОФІРМА «КОЛОС»

3.1. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства

У сучасних умовах функціонування аграрного сектору України особливої актуальності набуває оцінювання фінансової стійкості підприємств та прогнозування ймовірності їхнього банкрутства. Це зумовлено високою волатильністю ринкового середовища, залежністю сільськогосподарського виробництва від природно-кліматичних факторів, коливаннями цін на продукцію та ресурсні складові, а також впливом загальноекономічних і воєнно-економічних ризиків. У таких умовах своєчасна діагностика фінансових загроз є важливою передумовою забезпечення стабільності діяльності підприємства.

Для ПрАТ «Агрофірма «Колос» питання оцінки ймовірності банкрутства є особливо значущим, оскільки підприємство функціонує в умовах суттєвих структурних змін, скорочення ресурсного потенціалу та коливань результатів господарської діяльності. Виявлені у попередніх розділах тенденції щодо зменшення земельного банку, обсягів виробництва та вартості активів формують необхідність комплексного аналізу фінансового стану з метою визначення рівня його стійкості та здатності до подальшого функціонування.

Прогнозування ймовірності банкрутства передбачає застосування системи аналітичних методів і моделей, що дозволяють оцінити інтегральний рівень фінансових ризиків підприємства на основі ключових показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ділової активності. Результати такого аналізу є основою для формування управлінських рішень щодо підвищення фінансової стабільності та запобігання кризовим явищам у

діяльності господарства.

Найпоширенішими підходами до оцінювання ймовірності банкрутства підприємств є економіко-математичні моделі, побудовані на основі системи фінансових коефіцієнтів. До таких моделей належать як зарубіжні, так і вітчизняні методики, що дозволяють комплексно оцінити рівень фінансової стійкості та ризику неплатоспроможності суб'єкта господарювання. Зокрема, у практиці фінансового аналізу широко використовуються моделі Е. Альтмана, дискримінантні моделі Г. Спрінгейта, Р. Ліса, Р. Таффлера, а також D-модель Дікіна [61].

Серед вітчизняних підходів значного поширення набула модель О. Терещенка, яка адаптована до умов функціонування українських підприємств і враховує особливості національної системи фінансової звітності. Окремо також застосовуються інтегральні підходи, зокрема модель О. Матвійчука, що дозволяє здійснювати комплексну оцінку фінансового стану підприємства з урахуванням галузевої специфіки. Методики розрахунку зазначених моделей наведені у додатку В.

Результати здійснених розрахунків за моделлю Е. Альтмана свідчать, що значення Z-показника у всі досліджувані роки перевищує критичне значення 2,99, що відповідає зоні низької ймовірності банкрутства (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю Е. Альтмана

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
X1 (оборотний капітал/загальна вартість активів)	0,653	0,687	0,722
X2 (нерозподілений прибуток/загальна вартість активів)	0,539	0,529	0,516
X3 (валовий прибуток/загальна вартість активів)	0,021	-0,046	0,016
X4 (власний капітал/заборгованість)	2,657	2,874	3,640
X5 (чистий дохід від реалізації/загальна вартість активів)	0,650	1,631	0,060
Z-показник	3,851	4,769	3,886
Ймовірність банкрутства	дуже низька	дуже низька	дуже низька

Джерело: розраховано автором на основі Додатку В

Найвищий рівень фінансової стійкості підприємство демонструвало у 2024 році, що було зумовлено значним зростанням виручки. У 2025 році спостерігається певне зниження Z-показника, однак він залишається в межах безпечної зони, що підтверджує достатній рівень фінансової стабільності підприємства навіть за умов збитковості операційної діяльності..

На основі розрахованих показників імовірності банкрутства за моделлю К. Спрінгейта встановлено, що фінансовий стан ПрАТ «Агрофірма «Колос» у 2023-2025 роках характеризується середнім рівнем ризику фінансової нестабільності (табл. 3.2). Зокрема, значення інтегрального показника у досліджуваному періоді не досягає критичних меж, які б свідчили про високу ймовірність банкрутства, однак і не перевищує порогові значення, характерні для фінансово стійких підприємств. Це дозволяє віднести підприємство до зони невизначеності, що означає наявність потенційних загроз фінансовій стабільності за умов погіршення зовнішнього середовища або подальшого скорочення операційної діяльності.

Таблиця 3.2 – Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю К. Спрінгейта

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
X ₁ (оборотний капітал/загальна вартість активів)	0,653	0,687	0,722
X ₂ (прибуток до сплати податків і відсотків/загальна вартість активів)	0,021	-0,046	0,016
X ₃ (прибуток до сплати податків/короткострокові зобов'язання)	0,077	-0,176	0,075
X ₄ (обсяг продажів/загальна вартість активів)	0,650	1,631	0,060
Z-показник	1,458	1,158	1,175
Ймовірність банкрутства	середній ризик	середній ризик	середній ризик

Джерело: розраховано автором на основі Додатку В

Отримані результати за моделлю Р. Ліса свідчать, що протягом 2023–2025 рр. значення Z-показника перебуває в межах 0,150–0,156, що перевищує критичний поріг (0,037) (табл. 3.3). Це означає, що для ПрАТ «Агрофірма «Колос» характерна низька ймовірність банкрутства за даною методикою. Водночас слід враховувати, що позитивна оцінка фінансової стійкості за

моделлю Ліса значною мірою зумовлена високою часткою оборотних активів і власного капіталу у структурі балансу.

Таблиця 3.3 – Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю Р. Ліса

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
X ₁ (оборотні активи / валюта балансу)	0,926	0,945	0,938
X ₂ (валовий прибуток / валюта балансу)	0,021	-0,046	0,016
X ₃ (чистий прибуток / валюта балансу)	-0,063	-0,094	-0,180
X ₄ (власний капітал / валюта балансу)	0,727	0,742	0,785
Z-показник	0,155	0,150	0,156
Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька

Джерело: розраховано автором на основі Додатку В

При цьому підприємство демонструє стійкі збитки за чистим прибутком, що не повністю відображається в індикаторі моделі. Отже, попри формально низький ризик банкрутства за моделлю Р. Ліса, загальна фінансова ситуація підприємства потребує подальшого вдосконалення управління витратами та підвищення прибутковості операційної діяльності.

Отримані результати за моделлю Р. Таффлера свідчать про неоднорідну динаміку фінансового стану ПрАТ «Агрофірма «Колос» (табл. 3.4). У 2023–2024 рр. значення Z-показника (0,471 та 0,590 відповідно) перевищують порогове значення 0,3, що характеризує підприємство як таке, що має низьку ймовірність банкрутства та достатній рівень фінансової стійкості.

Таблиця 3.4 – Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю Р. Таффлера

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
X ₁ (фінансовий результат до оподаткування / поточні зобов'язання)	-0,232	-0,364	-0,835
X ₂ (оборотні активи / загальні зобов'язання)	3,387	3,660	4,352
X ₃ (поточні зобов'язання / валюта балансу)	0,274	0,258	0,216
X ₄ (чистий дохід від реалізації / валюта балансу)	0,650	1,632	0,060
Z-показник	0,471	0,590	0,172
Ймовірність банкрутства	низька	низька	підвищений ризик

Джерело: розраховано автором на основі Додатку В

Водночас у 2025 р. Z-індекс знижується до 0,172, що потрапляє в інтервал підвищеного ризику ($<0,2$). Це свідчить про зростання фінансової нестабільності підприємства, що зумовлено різким скороченням чистого доходу від реалізації продукції та погіршенням фінансового результату до оподаткування.

Результати оцінки за D-моделлю Е. Дікіна свідчать, що ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом 2023-2025 рр. формально перебуває у зоні низької ймовірності банкрутства, оскільки значення інтегрального Z-показника перевищує критичні межі фінансової нестабільності (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за D-модель Е. Дікіна

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
X ₁ (оборотні активи / поточні зобов'язання)	3,387	3,660	4,352
X ₂ (чистий фінансовий результат / валюта балансу)	-0,063	-0,094	-0,180
X ₃ (власний капітал / валюта балансу)	0,727	0,472	0,785
X ₄ (чистий дохід від реалізації / валюта балансу)	0,650	1,632	0,060
X ₅ (фінансовий результат до оподаткування / витрати на сплату відсотків)	-	-	-
Z-показник	0,993	1,246	1,074
Ймовірність банкрутства	низька	низька	нестабільна фінансова ситуація

Джерело: розраховано автором на основі Додатку В

Водночас динаміка індикатора демонструє нестійкий характер фінансового стану, що проявляється у: високій залежності від оборотних активів, від'ємному фінансовому результаті, різкому падінні виручки у 2025 році. Таким чином, попри формально позитивну оцінку за моделлю, підприємство перебуває у стані структурної фінансової напруги, що потребує посилення заходів з відновлення прибутковості та стабілізації операційної діяльності.

Результати оцінки за дискримінантною моделлю О. Терещенка свідчать про суттєву неоднорідність фінансового стану ПрАТ «Агрофірма «Колос» у

досліджуваному періоді (табл. 3.6). У 2023–2024 роках підприємство формально характеризувалося достатнім рівнем фінансової стійкості, що було зумовлено відносно стабільним співвідношенням доходів і зобов’язань.

Таблиця 3.6 – Прогноз банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за моделлю О. Терещенка

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
X ₁ (грошові надходження / зобов’язання)	2,378	6,321	0,278
X ₂ (валюта балансу / зобов’язання)	3,656	3,875	4,639
X ₃ (чистий прибуток / активи)	-0,063	-0,094	-0,180
X ₄ (прибуток / виторг)	-0,097	-0,058	-2,999
X ₅ (виробничі запаси / виторг)	1,424	0,579	15,637
X ₆ (виторг/ основний капітал)	8,826	29,618	0,962
Z-показник	4,055	11,698	-11,220
Ймовірність банкрутства	низька	низька	висока/критичний стан

Джерело: розраховано автором на основі Додатку В

Водночас у 2025 році спостерігається різке погіршення інтегрального показника до від’ємного значення (-11,220), що свідчить про високий ризик фінансової кризи та потенційної неплатоспроможності. Ключовими факторами такого падіння є:

- критичне скорочення виручки;
- збитковість діяльності;
- різке погіршення рентабельності реалізації;
- дисбаланс між витратами та доходами.

Отже, модель Терещенка фіксує перехід підприємства до зони фінансової нестабільності у 2025 році, що підтверджує необхідність реорганізаційних заходів і оптимізації структури господарювання.

Отримані результати свідчать про принципову неоднозначність та методологічну обмеженість оцінки фінансового стану ПрАТ «Агрофірма «Колос» класичними моделями прогнозування банкрутства (рис. 3.1). Зарубіжні моделі Альтмана та Ліса протягом усього досліджуваного періоду формально демонструють «низьку ймовірність банкрутства», що пояснюється структурними особливостями балансу: високою часткою

оборотних активів (92–94%) та власного капіталу (72–78%). Проте така «стійкість» є ілюзорною, оскільки моделі не враховують галузеву специфіку аграрного сектору та реальну динаміку діяльності. Зокрема, оборотні активи підприємства фактично представляють собою неліквідні залишки виробничих запасів (насіння, добрива), які не використовуються через скорочення посівних площ до 7,8 га, тоді як власний капітал «заморожений» у непродуктивних активах.

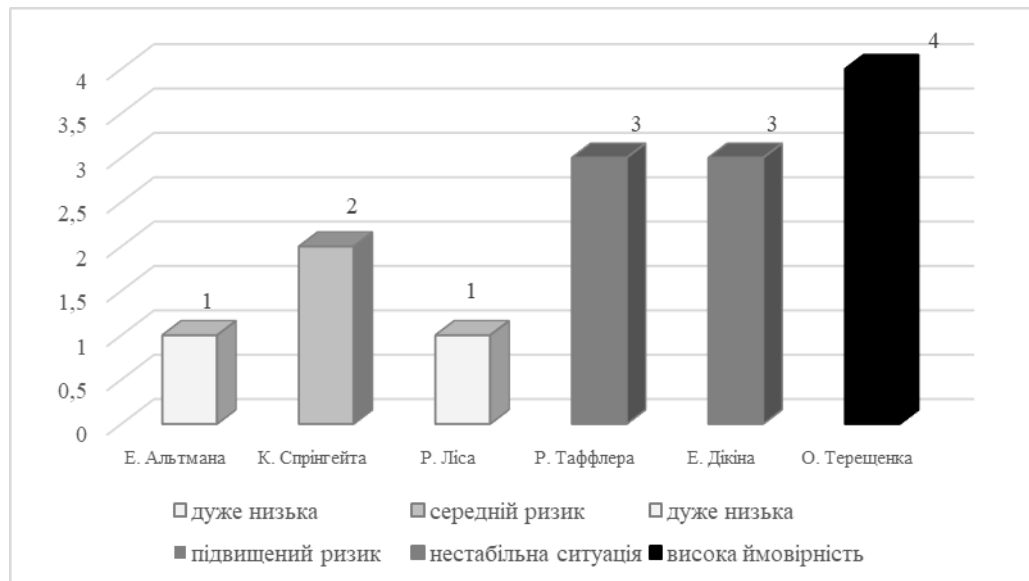

Рисунок 3.1 – Порівняльна характеристика результатів прогнозування банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за різними моделями у 2025 р.

Джерело: узагальнено автором

Навпаки, моделі Спрінгейта, Таффлера та Дікіна виявляються більш чутливими до динаміки фінансових результатів, фіксуючи поступове погіршення стану підприємства. Зокрема, за моделлю Таффлера у 2025 році Z-показник знижується до 0,172, що відповідає зоні підвищеного ризику ($<0,2$), а D-модель Дікіна констатує «нестабільну фінансову ситуацію» незважаючи на формально позитивне значення індексу.

Найбільш адекватну оцінку надає вітчизняна модель О. Терещенка, яка комплексно враховує показники прибутковості, ділової активності та ефективності використання капіталу. Згідно з результатами розрахунків, у 2025 році підприємство переходить до зони високого ризику фінансової

нестабільності ($Z = -11,220$), що обумовлено:

- скороченням виручки (на 93,5% порівняно з 2023 р.);
- накопиченням операційних збитків (–756,1 тис. грн.);
- різким погіршенням рентабельності продажів (до –299,9%);
- дисбалансом між виробничими запасами та обсягами реалізації.

Таким чином, дисперсія оцінок за різними моделями (від «дуже низького ризику» за Альтманом до «критичного стану» за Терещенком) свідчить про непридатність універсальних зарубіжних методик для аналізу аграрних підприємств, що згортають діяльність, та підтверджує необхідність застосування галузево-адаптованих підходів, що враховують специфіку сільськогосподарського виробництва.

Результати проведеного аналізу обґрунтовують необхідність невідкладних заходів із трансформації бізнес-моделі ПрАТ «Агрофірма «Колос». Зважаючи на фактичну зупинку виробничої діяльності (посівна площа скорочена на 92,7%, чистий дохід – на 93,5%), традиційні інструменти фінансового оздоровлення виявляються неефективними. Альтернативним напрямом є організаційно-економічна трансформація шляхом концентрації збереженого ресурсного потенціалу (7,8 га землі, оборотні активи) у межах фермерського господарства як більш адаптивної та економічно доцільної організаційно-правової форми при мінімальних обсягах виробництва.

3.2. Обґрунтування організаційно-економічної трансформації підприємства як напряму підвищення ефективності управління фінансовими результатами

У сучасних умовах функціонування аграрного сектору України посилюється тенденція до оптимізації організаційно-правових форм господарювання, що зумовлено необхідністю підвищення гнучкості управління, скорочення адміністративних витрат та адаптації до змін

зовнішнього середовища. Водночас обґрунтування необхідності таких трансформацій має базуватися не лише на загальноекономічних тенденціях, а й на результатах внутрішньої діагностики фінансово-економічного стану підприємства, яка дозволяє виявити реальний рівень його стійкості та ефективності функціонування.

Проведена діагностика діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос» за 2023-2025 роки свідчить про наявність системних кризових явищ, які охоплюють виробничу, ресурсну та фінансову складові функціонування підприємства. Узагальнені результати аналізу подано в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Діагностика кризових явищ у діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Кризове явище	Зміна показника (2023 → 2025)	Зміна	Оцінка стану
1. Деградація виробничого потенціалу	Площа угідь: 106,7 → 7,8 га	–92,7%	катастрофічне скорочення виробничої бази
2. Втрата основних засобів	Вартість ОЗ: 442,7 → 262,2 тис. грн.	–40,8%	зниження матеріально-технічного забезпечення
3. Скорочення доходів	Чистий дохід: 3906,5 → 252,1 тис. грн.	–93,5%	критичне падіння результативності діяльності
4. Наростання збитковості	Фінансовий результат: зростання збитку до 756,1 тис. грн.	погіршення	хронічна збитковість
5. Дезорганізація виробництва	Посіви зернових: 45,0 → 0,0 га	–100%	припинення ключового виробничого напрямку

Джерело: узагальнено автором на основі проведеного аналізу діяльності підприємства

Підприємство перебуває у стані глибокої структурної дестабілізації, яка проявляється у критичному скороченні виробничої бази, втраті ресурсного потенціалу та різкому зниженні фінансових результатів. Найбільш вагомим індикатором є фактичне згорання основних видів господарської діяльності, що свідчить про втрату системної здатності до відтворення виробничого циклу в межах існуючої організаційної структури.

Узагальнення отриманих результатів дозволяє констатувати, що виявлені тенденції мають не кон'юнктурний, а структурний характер, що

обумовлює необхідність перегляду існуючої моделі управління підприємством. У таких умовах подальше збереження чинної організаційно-правової форми не забезпечує відновлення фінансової стійкості та ефективності функціонування.

Теорія життєвого циклу організацій розглядає еволюцію підприємства як послідовність стадій від зародження до припинення діяльності. Для ПрАТ «Агрофірма «Колос» характерна ситуація прискореного переходу від стадії зрілості до стадії занепаду, зумовлена зовнішніми шоками та внутрішніми обмеженнями (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Життєвий цикл діяльності ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Стадія	Період (роки)	Характеристика	Ключові показники	Управлінські пріоритети
Зародження	2003–2005	Формування ресурсної бази, освоєння земель	площа: 50→100 га, дохід: нерегулярний	виживання, пошук ніш
Зростання	2006–2015	Інтенсивне нарощування обсягів, диверсифікація культур	площа: 106,7 га, дохід: зростання 15-20%/рік	інвестиції в ОЗ, розширення
Зрілість	2016–2022	Стабільність, оптимізація, максимізація прибутку	стабільна рентабельність 10-15%	ефективність, контроль витрат
Занепад	2023–2025	Катастрофічне скорочення виробництва, втрата конкурентоспроможності	площа: –92,7%, дохід: –93,5%, збитки	мінімізація втрат, консервація
Точка трансформації	2025	Прийняття рішення про зміну організаційної форми	оцінка альтернатив, розрахунок ефекту	реінжиніринг бізнес-моделі
Відродження	2026+	Поступове відновлення за новою моделлю	стабілізація, повернення до беззбитковості	гнучкість, нішеві стратегії

Джерело: побудовано автором на основі даних Youcontrol

Класична модель життєвого циклу передбачає, що стадія занепаду неминуче веде до ліквідації підприємства. Проте сучасна теорія стратегічного управління пропонує концепцію «реінжинірингу життєвого циклу» - штучного створення умов для переходу до нового циклу шляхом кардинальної зміни бізнес-моделі [35, с. 94].

Аналіз життєвого циклу підтверджує, що ПрАТ «Агрофірма «Колос» об'єктивно перебуває на завершальній стадії занепаду, подолання якої традиційними методами (інвестиції, маркетинг, оптимізація) неможливе через фундаментальну диспропорцію між масштабом організаційної форми та реальними обсягами діяльності. Трансформація у фермерське господарство є єдиним альтернативним сценарієм – переходом до нового життєвого циклу зі збереженням ядра компетенцій (земля, досвід, локальні зв'язки) та відмовою від неефективної корпоративної оболонки. Таким чином, організаційно-економічна трансформація розглядається не як технічна процедура зміни форми, а як стратегічний інструмент управління життєвим циклом, що дозволяє уникнути ліквідації та створити передумови для поступового відновлення бізнесу в новій якості [29].

Метою запропонованої трансформації є підвищення фінансової ефективності діяльності ПРАТ «Агрофірма «Колос» через:

- оптимізацію організаційно-правової структури підприємства;
- зниження витрат на управління та адміністрування;
- підвищення оперативності прийняття управлінських рішень;
- посилення контролю за формуванням доходів і витрат;
- підвищення рентабельності виробничої діяльності.

Реорганізаційні та трансформаційні процеси у сфері сільськогосподарського виробництва регламентуються нормами Закону України «Про фермерське господарство» та іншими нормативно-правовими актами, що визначають особливості функціонування суб'єктів аграрного бізнесу. Фермерське господарство є суб'єктом підприємницької діяльності, створеним громадянами України для виробництва товарної сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації з використанням переважно праці членів сім'ї [55].

Порівняльний аналіз організаційно-правових форм приватного акціонерного товариства та фермерського господарства свідчить про наявність суттєвих відмінностей у сфері управління, оподаткування та

адміністрування, що наведено у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Порівняльна характеристика організаційно-правових форм господарювання

Критерій порівняння	Приватне акціонерне товариство (ПрАТ)	Фермерське господарство (ФГ)	Переваги трансформації
Правова база	ЗУ «Про акціонерні товариства»	ЗУ «Про фермерське господарство»	
Система оподаткування	Загальна або спрощена (податок на прибуток 18%)	Спрощена (IV група єдиного податку)	Зниження податкового навантаження на 60-70%
Об'єкт оподаткування	Прибуток (доходи-витрати)	Площа сільгоспугідь (НГО)	Стабільність податкових зобов'язань незалежно від прибутковості
Корпоративне управління	Статут, збори акціонерів, наглядова рада	Голова ФГ і члени ФГ	Скорочення адміністративних ланок на 2-3 рівні
Розподіл результатів	Дивіденди (оподатковуються 5%)	Дохід члена господарства (не оподатковується як дивіденди)	Відсутність подвійного оподаткування доходів
Прийняття рішень	Колегіальне (збори акціонерів)	Оперативне (голова ФГ)	Оперативна адаптація до ринкових змін
Фінансова звітність	Повна (НПСБО/МСФЗ, аудит)	Спрощена форма звітності (книга доходів і витрат)	Зниження витрат на бухгалтерію на 40-50%
Землекористування	Переважно оренда	Власність, оренда, пільгові механізми	Спрощення земельних відносин, преференції
Державна підтримка	Загальні програми (дотації, компенсації)	Спеціальні програми для ФГ (пільгові кредити, гранти)	Пріоритетний доступ до держресурсів

Джерело: узагальнено автором на основі чинного законодавства України [54,55]

Отже, порівняльний аналіз засвідчує, що фермерське господарство як організаційно-правова форма має суттєві переваги порівняно з приватним акціонерним товариством, насамперед у частині спрощення управлінської структури, зниження податкового та адміністративного навантаження, а також підвищення оперативності прийняття управлінських рішень. Це створює передумови для більш ефективного використання ресурсного потенціалу та підвищення фінансових результатів діяльності аграрного

бізнесу в умовах трансформаційних змін.

Разом із тим процес реорганізації потребує чіткого планування та поетапного впровадження організаційних, правових, фінансових і виробничих заходів. З метою забезпечення безперервності господарської діяльності, мінімізації ризиків та ефективної передачі активів і земельного банку доцільним є розробка комплексної програми трансформації ПрАТ «Агрофірма «Колос» шляхом консолідації з діючим ФГ «Гайдучик». Запропонована програма визначає основні етапи, зміст робіт, строки їх реалізації та відповідальних виконавців, що дозволить забезпечити системний характер реорганізаційних процесів (табл. 3.9).

Запропонована програма трансформації передбачає послідовне здійснення комплексу організаційно-правових, фінансово-економічних та виробничих заходів, спрямованих на підвищення ефективності господарювання. Її реалізація дозволить забезпечити безперервність виробничого процесу, збереження земельного банку, матеріально-технічної бази та трудового потенціалу підприємства

Важливою перевагою запропонованого напрямку реорганізації є можливість оптимізації системи управління та скорочення адміністративних витрат за рахунок спрощення організаційної структури. Перехід до функціонування в межах фермерського господарства створює умови для більш оперативного прийняття управлінських рішень, підвищення гнучкості виробничої діяльності та адаптації до змін ринкового середовища.

Крім того, використання спрощеної системи оподаткування четвертої групи сприятиме зменшенню податкового навантаження та вивільненню додаткових фінансових ресурсів для розвитку виробництва. Очікуваним результатом реалізації програми є покращення показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості господарства, що особливо актуально з огляду на виявлені у попередньому підрозділі ризики погіршення фінансового стану підприємства.

Таблиця 3.9 – Програма трансформації ПрАТ «Агрофірма «Колос» шляхом консолідації з діючим ФГ «Гайдучик» (2025-2026 рр.)

Етап	Захід	Суть/зміст	Термін виконання	Відповідальний
1	Проведення фінансово-економічного аудиту	Аналіз фінансового стану, активів, зобов'язань, земельного банку та виробничих ресурсів ПрАТ	ІІІ квартал 2025 р.	Керівництво ПрАТ, бухгалтерія, консультанти
2	Розробка концепції реорганізації	Обґрунтування доцільності припинення діяльності ПрАТ та передачі активів до ФГ	ІІІ квартал 2025 р.	Керівництво ПрАТ та ФГ
3	Прийняття корпоративних рішень	Проведення загальних зборів акціонерів, затвердження плану реорганізації	ІV квартал 2025 р.	Загальні збори акціонерів
4	Інвентаризація майна та зобов'язань	Повна інвентаризація основних засобів, запасів, земельних ділянок та боргових зобов'язань	ІV квартал 2025 р.	Інвентаризаційна комісія
5	Оцінка активів підприємства	Визначення ринкової вартості майна, техніки, будівель та інших активів	ІV квартал 2025 р.	Незалежний оцінювач
6	Врегулювання зобов'язань перед кредиторами	Погашення або реструктуризація заборгованості, повідомлення кредиторів про реорганізацію	ІV квартал 2025 р.	Керівництво підприємства
7	Передача земельного банку до ФГ	Переукладання договорів оренди земельних ділянок на ФГ «Гайдучик»	І квартал 2026 р.	Землевпорядник, керівник ФГ
8	Передача майна та виробничих ресурсів	Передача техніки, обладнання, складів та матеріальних ресурсів на баланс ФГ	І квартал 2026 р.	Ліквідаційна комісія
9	Оптимізація організаційної структури	Формування спрощеної системи управління та розподіл функціональних обов'язків	І квартал 2026 р.	Керівник ФГ
10	Перехід на спрощену систему оподаткування	Забезпечення функціонування ФГ як платника єдиного податку ІV групи	І квартал 2026 р.	Бухгалтерія ФГ
11	Реалізація інвестиційних проєктів	Впровадження заходів з підвищення ефективності діяльності	ІІ–ІІІ квартал 2026 р.	Керівництво ФГ
12	Моніторинг результатів трансформації	Оцінка економічного ефекту реорганізації та коригування стратегії розвитку	ІV квартал 2026 р.	Керівник ФГ, бухгалтерія

Джерело: власна розробка автора на основі внутрішніх даних підприємства

Таким чином, запропонована трансформація ПрАТ «Агрофірма «Колос» спрямована не лише на зміну організаційно-правового статусу підприємства, а й на формування нової моделі господарювання, адаптованої

до сучасних умов функціонування аграрного бізнесу. Реалізація визначених заходів дозволить узгодити масштаби діяльності із наявним ресурсним потенціалом, підвищити керованість господарських процесів та забезпечити більш раціональне використання земельних, матеріальних і фінансових ресурсів. Враховуючи суттєве скорочення виробничих обсягів та обмежені можливості екстенсивного розвитку, подальше підвищення ефективності діяльності господарства доцільно пов'язувати не лише з організаційними змінами, а й з формуванням нових джерел створення доданої вартості.

3.3. Оцінка економічного ефекту від реалізації програми трансформації діяльності підприємства

Оцінка економічного ефекту від реорганізаційних перетворень є невід'ємним елементом обґрунтування управлінських рішень стратегічного характеру. У науковій літературі економічний ефект трансформації визначається як різниця між сукупними вигодами від зміни організаційно-правової форми та витратами на здійснення такої зміни, приведеними до єдиного часового моменту з урахуванням вартості капіталу.

У контексті трансформації ПрАТ «Агрофірма «Колос» шляхом консолідації з ФГ «Гайдучик» економічний ефект формується за трьома самостійними, але взаємопосилюючими векторами. Перший вектор – ліквідація структурно-статусних витрат, притаманних виключно формі акціонерного товариства та не пов'язаних із виробничою діяльністю. Другий вектор – оптимізація системи оподаткування внаслідок переходу на IV групу єдиного податку, де об'єктом є нормативна грошова оцінка угідь, а не збитковий фінансовий результат. Третій вектор – синергетичний ефект від мобілізації «заморожених» активів ПрАТ «Агрофірма «Колос» у продуктивну діяльність об'єднаного господарства.

Важливою вхідною умовою для прогнозування є оцінка сукупного

ресурсного потенціалу, яким оперуватиме ФГ «Гайдучик» після формального завершення консолідації (табл. 3.10). Оскільки частина активів ПрАТ «Агрофірма «Колос» вже перебуває у фактичному розпорядженні фермерського господарства, консолідація охоплює передачу ресурсів, що залишаються на балансі акціонерного товариства.

Таблиця 3.10 – Оцінка ресурсного потенціалу ФГ «Гайдучик» до та після консолідації з ПрАТ «Агрофірма «Колос»

Показники	Залишкові активи ПрАТ «Агрофірма «Колос» (передаються)	ФГ «Гайдучик» (до консолідації)	ФГ «Гайдучик» після консолідації	Відносний приріст, %
Земельний банк (рілля), га	7,8	46,2	54,0	116,9
Основні засоби (залиш. вартість), тис. грн	262,2	180,0	442,2	у 2,5 рази
Виробничі запаси (насіння, добрива), тис. грн	218,4	45,0	263,4	у 5,9 рази
Власний капітал, тис. грн	3 298,2	650,0	3 948,2	у 6,1 рази
Поточні зобов'язання, тис. грн	906,2	120,0	1 026,2	у 8,5 рази
Чисті активи (власний капітал), тис. грн	2 392,0	530,0	2 922,0	у 5,5 рази

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності та даних Youcontrol

Особливої уваги заслуговує структура виробничих запасів ПрАТ «Агрофірма «Колос», яка за даними моделі Терещенка (показник $X_5 = 15,637$) є надмірною відносно поточного рівня реалізації. Це означає, що накопичені запаси насіння та добрив розміром 218,4 тис. грн. є «замороженими» ресурсами, що не використовуються через скорочення посівів до нуля. Після консолідації ці запаси стануть реальними виробничими ресурсами для розширення посівної програми ФГ «Гайдучик», що є суттєвим натуральним внеском у виробничий потенціал об'єднаного господарства.

Перехід ФГ «Гайдучик» на IV групу єдиного податку є одним із ключових чинників поліпшення фінансових результатів. Відповідно до ст. 293.9 Податкового кодексу України об'єктом оподаткування є нормативна

грошова оцінка (НГО) сільськогосподарських угідь, що дозволяє наперед планувати розмір податкового зобов'язання та уникнути залежності від збиткових фінансових результатів [50]. Середня нормативно грошова оцінка 1 га ріллі по регіону складає 32 400 грн.

$ЄП = \text{Срілля} \times \text{НГО} \times \text{ставка} = 50,0 \times 32\,400 \times 0,0095 + 4,0 \times 8\,100 \times 0,0057 = 15\,574$ грн. (табл. 3.11).

ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом 2023-2025 рр. не сплачувало податку на прибуток через постійну збитковість, однак несло значний обсяг інших обов'язкових та квазіобов'язкових платежів – корпоративних, регуляторних і соціальних, що у сукупності формували суттєве фінансове навантаження навіть в умовах фактичної зупинки виробництва. Для об'єктивної оцінки порівняльного ефекту необхідно враховувати не лише «класичні» податки, а й увесь спектр обов'язкових платежів, пов'язаних з організаційно-правовою формою підприємства.

Таблиця 3.11 – Порівняльна оцінка податкового навантаження ПрАТ «Агрофірма «Колос» та ФГ «Гайдучик», тис. грн.

Вид платежу	ПрАТ 2023 р.	ПрАТ 2025 р.	ФГ 2026 р. (прогноз)	Зміна до 2025 р., тис. грн.
Податок на прибуток (18%)	0 (збиток)	0 (збиток)	-	0
Єдиний податок IV групи	-	-	15,6	15,6
Земельний податок (окремо від ЄП)	87,2	18,5	0 (включено до ЄП)	-18,5
ЄСВ на з/п	95,0	153,8	79,2	-74,6
Обов'язковий аудит ПрАТ	48,5	48,5	0	-48,5
Послуги реєстратора ЦП	31,6	31,6	0	-31,6
Підготовка звітності НКЦПФ	20,4	20,4	0	-20,4
Витрати на корпоративне управління	138,0	138,0	0	-138,0
Разом	420,7	410,8	94,8	-316,0

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності та норм Податкового кодексу України

Аналіз даних таблиці 3.11 свідчить, по-перше, попри відсутність сплати податку на прибуток упродовж 2023-2025 рр. через збитковість, ПрАТ «Агрофірма «Колос» несло сукупне обов'язкове навантаження у розмірі 398,7-640,9 тис. грн. щорічно. По-друге, у 2025 р. показник навантаження на 1 га сягнув 51,1 тис. грн. – в 28,4 рази більше, ніж у 2024 р., що є прямим наслідком скорочення земельного банку до 7,8 га при незмінному обсязі корпоративних фіксованих витрат 238,5 тис. грн. По-третє, квазіобов'язкові корпоративні витрати (аудит, реєстратор, НКЦПФР, управління) становлять 238,5 тис. грн. – це фіксована сума, абсолютно незалежна від масштабу діяльності, яка після трансформації у фермерське господарство обнуляється повністю.

Прогнозне навантаження ФГ «Гайдучик» у 2026 р. складатиме лише 94,8 тис. грн., або 1,8 тис. грн/га – скорочення відносно 2025 р. на 76,2%, а відносно 2024 р. – на 85,2%. Таким чином, лише оптимізація обов'язкових платежів забезпечує вивільнення 303,9 тис. грн. фінансових ресурсів щорічно, які можуть бути спрямовані безпосередньо на фінансування виробничої діяльності.

Дані таблиці 3.12 демонструють кардинальний перелом у фінансових результатах господарства після реалізації програми трансформації. Якщо протягом 2023-2025 рр. ПрАТ «Агрофірма «Колос» стабільно генерувало збитки із прогресуючою динамікою погіршення, то вже у прогнозованому 2026 р. ФГ «Гайдучик» виходить на чистий прибуток у розмірі 951,1 тис. грн, а у 2027 р. – 1 041,9 тис. грн.

Рентабельність продажів змінюється з критично від'ємного значення 299,9% у 2025 р. до +38,0% у 2026 р. та +38,4% у 2027 р., що відповідає рівню ефективних аграрних підприємств регіону і свідчить про реалістичність прогнозу. Показник прибутку на 1 га угідь демонструє ще більш разючу зміну: від –96,9 тис. грн/га у кризовому 2025 р. до 17,6 тис. грн/га у 2026 р., що зумовлено одночасним розширенням земельного банку до 54,0 га та усуненням фіксованого корпоративного навантаження.

Таблиця 3.12 – Прогнозний звіт про фінансові результати
ФГ «Гайдучик» після консолідації з ПрАТ «Агрофірма «Колос», тис. грн.

Показник	ПрАТ «Агрофірма «Колос»			ФГ «Гайдучик» прогноз	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2026 р.	2027 р.
Чистий дохід від реалізації	3 906,5	8 633,0	252,1	2 500,7	2 715,0
Собівартість реалізованої продукції	3 779,3	8 873,7	183,8	1 340,0	1 455,0
Валовий прибуток (збиток)	127,2	-240,7	68,3	1 160,7	1 260,0
Адміністративні витрати	-	-	185,3	82,0	85,0
Витрати на збут	-	-	32,2	52,0	56,0
Інші операційні витрати	556,7	197,1	1 028,7	48,0	50,0
Інші доходи	49,4	39,4	213,5	-	-
Фін. результат від операційної діяльності	-380,1	-398,4	-1 024,7	978,7	1 069,0
Фінансові витрати	0	99,1	9,2	12,0	10,0
Інші витрати	0	0	0	0	0
Фін. результат до оподаткування	-380,1	-497,5	-756,1	966,7	1 059,0
Єдиний податок IV групи	-	-	-	15,6	17,1
Чистий прибуток (збиток)	-380,1	-497,5	-756,1	951,1	1 041,9
Рентабельність продажів, %	-9,7	-5,8	-299,9	38,0	38,4
Рентабельність витрат, %	-10,1	-5,6	-411,4	71,0	71,6
Прибуток (збиток) на 1 га угідь, тис. грн	-3,6	-4,7	-96,9	17,6	19,3

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Таким чином, прогнозні фінансові результати підтверджують, що трансформація забезпечує не лише відновлення прибутковості, а й формування стійкої позитивної динаміки фінансових результатів, яка є основою для подальшого розвитку господарства.

Дані таблиці 3.13 узагальнюють сукупний економічний ефект від трансформації у розрізі ключових показників фінансово-господарської діяльності. Зіставлення фактичного стану ПрАТ «Агрофірма «Колос» у 2025 р. та прогнозних показників ФГ «Гайдучик» у 2026 р. засвідчує комплексне та різноспрямоване поліпшення за всіма аналізованими параметрами.

Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновки, По-перше, трансформація усуває системні причини збитковості, а не їхні наслідки, так як хронічні збитки товариства зумовлені не виробничою неефективністю, а структурним дисбалансом між фіксованими корпоративними витратами та

масштабом діяльності, скороченим до 7,8 га. Зміна організаційно-правової форми органічно усуває цей дисбаланс.

Таблиця 3.13 – Зведена оцінка економічного ефекту від трансформації
ПрАТ «Агрофірма «Колос» у ФГ «Гайдучик»

Показники	ПрАТ «Агрофірма «Колос» 2025 р. (факт)	ФГ «Гайдучик», 2026 р. (прогноз)	2026. до 2025 р.	
			+/-	%
Площа с/г угідь, га	7,8	54,0	46,2	у 6,9 рази
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	252,1	2500,7	2248,6	у 9,9 раза
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-756,1	951,1	1 707,2	-
Рентабельність продажів, %	-299,9	38,0	337,9	-
Рентабельність витрат, %	-411,4	71,0	482,4	-
Прибуток (збиток) на 1 га, тис. грн	-96,9	17,6	114,5	-
Інші операційні витрати, тис. грн	1 028,7	48,0	-980,7	4,7
Оподаткування та податкове навантаження	410,8	94,8	-316,0	23,1

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

По-друге, прогнозна рентабельність ФГ «Гайдучик» на рівні 38,0% обґрунтована виключно на фактичних даних самого ж товариства, зокрема рентабельність соняшника у 2023 р. склала 44,6% та пшениці 37,3% у 2025 р., що підтверджують реалістичність прогнозу і виключають його завищення. По-третє, сукупний економічний ефект є кількісно значущим і охоплює три виміри: зростання чистого прибутку на 1707,2 тис. грн., вивільнення 303,9 тис. грн. за рахунок оптимізації обов'язкових платежів та зростання доходу на 1 га угідь у 19,8 рази – з 32,3 до 46,3 тис. грн.

Таким чином, запропонована програма трансформації є економічно обґрунтованим інструментом підвищення ефективності управління фінансовими результатами ПрАТ «Агрофірма «Колос», її реалізація сприятиме зміцненню фінансової стійкості господарства, підвищенню результативності використання наявного ресурсного потенціалу та створенню передумов для забезпечення стабільного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Дослідження проблеми управління фінансовими результатами діяльності аграрного підприємства дозволяє зробити наступні висновки.

1. Узагальнення теоретичних підходів до управління фінансовими результатами діяльності підприємства дозволило встановити, що фінансові результати є одним із ключових узагальнюючих показників ефективності діяльності підприємства, який відображає кінцевий економічний ефект використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити фінансовий результат як різницю між доходами та витратами підприємства, що може набувати форми прибутку або збитку. Доведено, що прибуток виступає основним джерелом самофінансування, інвестиційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства, а його зростання є необхідною передумовою забезпечення фінансової стійкості та довгострокового розвитку суб'єкта господарювання.

2. Визначено, що управління фінансовими результатами аграрних підприємств характеризується низкою галузевих особливостей, пов'язаних із сезонністю виробництва, тривалим операційним циклом, високою капіталомісткістю, залежністю від природно-кліматичних умов та підвищеним рівнем ризиків. Встановлено, що фінансові результати сільськогосподарських підприємств значною мірою залежать від зовнішніх чинників, зокрема кон'юнктури аграрних ринків, державної підтримки, інфляційних процесів, валютних коливань та логістичних обмежень. Це обумовлює необхідність застосування адаптивних механізмів управління, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів, диверсифікацію виробництва, мінімізацію ризиків та забезпечення стабільного рівня прибутковості в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

3. Дослідження методичних підходів до аналізу та оцінки ефективності управління фінансовими результатами дозволило встановити, що найбільш об'єктивна оцінка досягається шляхом комплексного використання системи показників прибутковості, рентабельності, ділової активності, ліквідності та фінансової стійкості. Визначено, що ефективність управління фінансовими результатами доцільно оцінювати не лише за абсолютними показниками прибутку, а й за відносними індикаторами, які характеризують рівень віддачі ресурсів та результативність господарської діяльності. Обґрунтовано необхідність застосування комплексного фінансового аналізу як інструменту виявлення резервів підвищення прибутковості, оптимізації витрат і прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо забезпечення сталого розвитку підприємства.

4. Узагальнюючи результати дослідження організаційно-економічних засад діяльності та ресурсного потенціалу ПрАТ «Агрофірма «Колос», можна зробити висновок, що підприємство функціонує в умовах суттєвої трансформації виробничо-господарської системи. Аналіз показав наявність тенденції до скорочення масштабів діяльності, що проявляється у зменшенні земельного банку, виробничих ресурсів та обсягів виробництва окремих видів продукції.

Водночас виявлені зміни не свідчать про втрату виробничого потенціалу підприємства чи критичне погіршення його ресурсного забезпечення. Значною мірою вони обумовлені організаційними процесами перерозподілу активів і виробничих функцій між пов'язаними суб'єктами господарювання, що відображає поступову зміну моделі ведення аграрного бізнесу. У результаті відбувається концентрація виробництва на найбільш економічно доцільних напрямках діяльності та оптимізація використання наявних ресурсів.

5. Визначено, що ПрАТ «Агрофірма «Колос» протягом досліджуваного періоду функціонувало в умовах нестабільності фінансово-господарської діяльності. Незважаючи на окремі позитивні зміни в окремих напрямках

виробництва та коливання обсягів реалізації продукції, підприємству не вдалося забезпечити стабільне формування прибутку та досягти належного рівня ефективності господарювання. Проведений аналіз засвідчив суттєву залежність фінансових результатів від змін виробничих масштабів, структури посівних площ, рівня виробничих витрат і кон'юнктури аграрного ринку. Встановлено, що найбільший вплив на формування кінцевого фінансового результату справляли обсяги реалізації продукції, матеріаломісткість виробництва та динаміка операційних витрат. При цьому скорочення виробничої діяльності супроводжувалося зменшенням доходів швидшими темпами, ніж скороченням витрат, що негативно позначилося на прибутковості підприємства.

Аналіз ефективності виробництва окремих видів продукції показав нестабільність показників рентабельності та значну чутливість результатів господарювання до зміни цін реалізації і собівартості продукції. Водночас наявність прибуткових напрямів діяльності свідчить про збереження виробничого потенціалу підприємства та можливість відновлення фінансової стійкості за умови вдосконалення структури виробництва, оптимізації витрат і підвищення ефективності використання ресурсів.

6. Результати оцінки фінансового стану та управління фінансовими результатами ПрАТ «Агрофірма «Колос» свідчать, що підприємство характеризується суперечливими тенденціями розвитку. З одного боку, товариство зберігає високий рівень ліквідності, фінансової незалежності та платоспроможності, що свідчить про наявність достатнього запасу фінансової стійкості та здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання. З іншого боку, спостерігається істотне зниження ділової активності, уповільнення оборотності активів і розрахунків, скорочення продуктивності праці та погіршення показників прибутковості.

Основною проблемою підприємства є не дефіцит фінансових ресурсів, а недостатня ефективність їх використання. Незважаючи на наявність значного обсягу власного капіталу та задовільний рівень фінансової

стійкості, підприємство не забезпечує належної віддачі від наявних активів, що проявляється у систематичному отриманні збитків та від'ємних показниках рентабельності. Така ситуація свідчить про наявність структурних диспропорцій між ресурсним потенціалом і фактичними масштабами господарської діяльності.

7. Проведене прогнозування ймовірності банкрутства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за допомогою різних дискримінантних моделей засвідчило неоднозначність отриманих результатів. Зарубіжні моделі Альтмана, Ліса та частково Дікіна формально характеризують підприємство як фінансово стійке та таке, що має низьку ймовірність банкрутства, що пояснюється високою часткою власного капіталу та оборотних активів у структурі балансу. Водночас моделі Спрінгейта і Таффлера фіксують погіршення фінансового стану, а модель О. Терещенка у 2025 році відносить підприємство до зони високого ризику фінансової кризи. Це свідчить про те, що формально задовільні показники ліквідності та платоспроможності не відображають реального рівня ефективності господарської діяльності підприємства.

Узагальнення результатів аналізу дає підстави стверджувати, що основними загрозами для ПрАТ «Агрофірма «Колос» є різке скорочення обсягів реалізації продукції, збитковість діяльності, зниження ділової активності та неефективне використання наявного ресурсного потенціалу. За відсутності дієвих заходів щодо відновлення виробництва та підвищення прибутковості ризик подальшого погіршення фінансового стану залишається високим.

8. Обґрунтовано доцільність здійснення організаційно-економічної трансформації підприємства шляхом консолідації його активів, земельного банку та виробничих ресурсів із діючим фермерським господарством «Гайдучик». Запропонований напрям трансформації дозволить узгодити масштаби господарської діяльності з наявним ресурсним потенціалом, спростити систему управління, знизити адміністративні та податкові витрати,

підвищити оперативність прийняття управлінських рішень і створити умови для більш ефективного використання матеріальних, земельних та фінансових ресурсів. Важливою перевагою запропонованої моделі є також можливість використання спрощеної системи оподаткування, залучення державної підтримки фермерських господарств та концентрації фінансових ресурсів безпосередньо на виробничих потребах. Розроблена програма трансформації передбачає поетапне здійснення комплексу організаційних, правових, фінансових та виробничих заходів, що забезпечують безперервність господарської діяльності, збереження активів і мінімізацію ризиків реорганізаційного процесу.

9. Проведена оцінка економічного ефекту підтверджує високу доцільність та результативність запропонованої програми трансформації ПрАТ «Агрофірма «Колос» шляхом консолідації з ФГ «Гайдучик». Встановлено, що основною причиною погіршення фінансових результатів підприємства є не лише скорочення масштабів виробництва, а й невідповідність існуючої організаційно-правової форми фактичним обсягам господарської діяльності. Збереження статусу приватного акціонерного товариства за умов критичного зменшення земельного банку та виробничого потенціалу призводить до надмірного адміністративного, корпоративного та податкового навантаження, що формує системну збитковість підприємства та поглиблює ризики фінансової нестабільності.

Результати прогнозних розрахунків засвідчили, що реалізація програми трансформації забезпечить комплексний позитивний ефект, який проявляється у відновленні прибуткової діяльності, підвищенні ефективності використання ресурсного потенціалу та зміцненні фінансової стійкості господарства. Таким чином, запропонована організаційно-економічна трансформація виступає не лише інструментом фінансового оздоровлення підприємства, а й стратегічним механізмом його адаптації до сучасних умов функціонування аграрного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдалян К.В. Основні підходи до економічної сутності фінансових результатів об'єднань підприємств. *Економічний вісник університету*. 2018. Випуск № 37/1. С. 162-167.
2. Арич М.І. Концептуальні підходи до визначення фінансово-економічних результатів підприємства. *Економіка та держава*. 2013. № 7. С. 66-69.
3. Багімова Н. Сутність та класифікація фінансових результатів діяльності виробничого підприємства як об'єкта контролю. URL: <https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/73677774-f136-47a0-b9a5-e6ee5c8c168b/content> (дата звернення 10.04.2026 р.).
4. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського Національного університету імені Лесі Українки*. 2023. №32. С. 32–42.
5. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М. Фінансовий аналіз: навч. Посібник. 2-ге вид. Київ: КНЕУ, 2014. 592 с.
6. Білик Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка і прогнозування. *Науково – дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління*. 2009. №2. С. 20-26.
7. Білий М.М. Фінансові результати підприємства: факторний аналіз в умовах економічної кризи. *Вісник Прикарпатського університету*. 2014. Вип. 10. С. 234-241.
8. Богацька Н. М., Боб Ю.В. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. URL: http://www.rusnauka.com/34_NNM_2014/Economics/10_179929.doc.htm (дата звернення 10.04.2026 р.).
9. Бурбан, О. В. Роль оцінювання вартості як інструмента підготовки рішень для обґрунтування ринкової капіталізації підприємства. *Економічний форум*. 2021. №1. С.116-121.

10. Бурковська А.В., Жигало В.І. Економічна сутність фінансових результатів діяльності для сільськогосподарських підприємств України. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2018. №8. С. 29-36.
11. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік. Житомир: ЖІТІ, 2000. 672 с.
12. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. Житомир: Рута, 2003. 608 с.
13. Власова Н. О., Мелушова І. Ю. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі: монографія. Харків: Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі, 2008. 259 с.
14. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 37-44.
15. Гайбура Ю.А. Моніторинг фінансових результатів: сутність і підходи. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 28-2. С. 101-105.
16. Глушко А.Д. Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/files/original/27/5297/3c8944fbd4db064ca045b2940fb4cfe87e222891.pdf> (дата перегляду: 02.10.2026 р.).
17. Гончарук І. В., Старосуд В. І., Мулик Т. О. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств: механізм формування та аналітична оцінка (на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК І ЦБ НААН України. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 3 (31). С. 18-34.
18. Гриценко Л. Л., Боярко І. М., Шамкало К. Ю. Методи і методики аналізу фінансового стану: особливості використання для малих підприємств. *Проблеми обліку, аналізу і аудиту*. 2019. № 2. С. 108–115

19. Дейнека О.В., Остапенко О.А. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування. *Молодіжн. наук. вісн. УАБС НБУ. Економічні науки*. 2013. № 4. С. 55-59.

20. Добрунік Т.П. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 5. С. 75-83.

21. Довбня С. Б., Папуша І. В. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства: стратегічний аспект. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. №14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-04-19> (дата звернення: 13.01.2026 р.).

22. Ємець О.І., Проців Т.Т. Економічний зміст та значення поняття “фінансові результати”. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції “Актуальні проблеми розвитку суб’єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки” (15-16 квітня 2014 р., м. Івано-Франківськ)*. Тернопіль: Крок, 2014. С. 141-143.

23. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.

24. Зудова І. Ю., Стась О. Г. Сутність та значення фінансових показників в системі функціонування підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 8930897.

25. Іщенко Н. А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх формування. *Бізнес Інформ*. 2020. №5. С. 388-393.

26. Кузьменко Н., Бабіченко В., Циган Р. Механізм формування фінансових результатів у звіті лісогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. №33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/950> (дата перегляду: 02.10.2026 р.).

28. Купріна Н.М., Шаповалова А.В., Бачинська О.В., Апостолов К.В. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства: теоретичний та

практичний аспект. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Вип. 4. Т. 10. С. 48-57.

29. Купріна Н. М. Трансформація діяльності сільськогосподарських підприємств в контексті стабілізації агропромислового виробництва та забезпечення розвитку суб'єктів національної економіки України. *Економіка харчової промисловості*. 2023. Т. 15. №3. С.39-47.

30. Купріна Н. М., Шкарупа С.С., Антонюк О.П. Фінансові результати діяльності підприємств: сучасні аспекти методики аналізу в системі управління та розвитку діяльності суб'єктів АПК України. *Економіка харчової промисловості*. 2024. Т. 16. С. 34-43.

31. Лесюк А.С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 67-73.

32. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

33. Мазур В. П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 3. С. 68-71.

34. Мардус Н. Ю., Брік С. В. Теоретичні і методичні підходи до визначення поняття "фінансовий результат" у фінансовому обліку та аудиті. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип. 2 (29). С. 148-153.

35. Масюк Ю.В., Боюн В.Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 10. С. 93-96.

36. Машошина Т. В., Супрун О. О. Сутність та значення фінансової результативності в діяльності підприємства. *Current methods of improving outdated technologies and methods*. 2024. № 1. С. 88-89.

37. Мелень О.В., Майструк О.Д. Дослідження та аналіз проблемних питань організації обліку фінансових результатів. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1385-1390.

38. Мелень О.В., Полтавець О.В. Фінансові результати діяльності підприємства: визначення, класифікація, управління. *Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут»*. 2017. №46. С. 109-114.
39. Мулик Т.О., Стебловський А.О. Фінансові результати підприємства: сутність та особливості відображення у звітності. *Агросвіт*. 2024. №5. С. 86-95.
40. Нагорна І. В., Бондаренко В. О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/105.pdf doi:10.32702/2307-2105-2021.11.103 (дата звернення 10.12.2025 р.).
41. Назаренко О.В. Фінансові результати: сутність та особливості організації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №22. С. 19-25.
42. Назаркевич Д.В. Дослідження поняття та класифікація фінансових результатів підприємства. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4754a85f-8517-4cec-aae1-09e7028b72e5/content> (дата звернення: 22.03.2026 р.).
43. Нападівська Л.В. Управлінський облік: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 450 с.
44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства Фінансів України від 25.01.2012 р. №52. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 12.01.2026 р.).
45. Овсійчук О. В. Удосконалення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Управління розвитком*. 2013. №10. С. 34-36.
46. Одинцова Т.М., Невмержицька О.В., Чаус І.В. CVP-аналіз як інструмент управління фінансовими результатами підприємства. *Фінансовий простір*. 2013. № 1(9). С. 90–95.

47. Петришина Н.С., Кнець Ю.О. Методичні основи аналізу фінансових результатів діяльності промислового підприємства. *Наука й економіка*. 2014. № 2 (34). С. 52-54.
48. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2010. № 28. С. 125–132.
49. Підгаєць С.В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника. *Економіка і суспільство*. 2024. Вип. 70. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-41> (дата звернення 15.02.2026 р.)
50. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755- VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 15.02.2026 р.)
51. Подолянчук О. А., Іщенко Я. П., Коваль Н. І. Прибуток підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу: обліковий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 15. С. 54-61.
52. Покровська Н., Катрич Д. Дефініція терміну «прибуток» в економічній науці. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. С. 1-5.
53. Поліщук Н. В., Мотник О. Р. Інтегральна оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка і управління*. 2019. №1. С. 105–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2019_1_17 (дата звернення: 03.01.2026 р.).
54. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 № 2465- IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2465-20?utm_source=chatgpt.com#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)
55. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/973-15?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.02.2026 р.).
56. Проскуріна, Н., Гнідкова, А., Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL:

<https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1761> (дата перегляду: 02.05.2026 р.).

57. Пушкар М. С., Гавришко Н. В., Романів Р. В. Історія обліку та контролю господарської діяльності. Тернопіль: Карт-бланш, 2003. 223 с

58. Рзаєва Т. Г., Сереветник О. В., Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №3. С.121-124.

59. Скалюк Р.В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2010. № 18(1). С. 135–141.

60. Скрипник М. І., Шайнюк І. В. Облік фінансових результатів в умовах імплементації стандартів обліку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2020. № 17. URL: [https:// www.inter-nauka.com/ua/issues/2020/17/6426](https://www.inter-nauka.com/ua/issues/2020/17/6426) (дата звернення: 08.02.2026 р.).

61. Стаднюк Т.С. Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 1. С. 127- 132.

62. Степаненко О.І. Інтерпретація обліково-економічної категорії «фінансові результати», їх класифікація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 41. С. 112-117.

63. Суліменко Л.А., Киян А.В. Інформаційне забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. *Наукові горизонти*. 2018. №5(68). С. 52-59.

64. Сябер Є.О. Фактори формування прибутку. *Young Scientist*. 2018. № 6(58). С. 431–435.

65. Ткаченко А.А., Подзігун Я.В., Кулик Ю.М. Удосконалення аналізу фінансового стану на українських підприємствах: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економічні науки*. 2020. №57. С. 45–53.

66. Ткаченко Є.Ю., Зінченко В.В. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2024. URL: http://bses.in.ua/journals/2024/86_2024/26.pdf (дата звернення: 23.03.2026 р.)

67. Тютюнник Ю.М. Формування та факторний аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. №1. С. 117-121.

68. Фірман Н.Я., Вашків О.П. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 5(22). С. 162-168.

69. Христюк Д.П. Аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 600-603.

70. Червінська С.Л. Особливості визначення фінансових результатів діяльності аграрних підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2015. № 6. С. 107 – 110.

71. Шестоपालюк В., Економічна сутність доходів діяльності в сучасних умовах господарювання. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю*. 2022. Ч. 2. 191 с.

72. Шипіна С.Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1(59). С. 229–232.

73. Яріш П.М., Касьянова Ю. В. Методи проведення аналізу фінансових результатів діяльності організацій. *Управління розвитком*. 2015. № 4(144). С. 159–162.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансові звіти ПрАТ «Агрофірма «Колос» за 2023-2025 рр.

Додаток Б

Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства ПрАТ «Агрофірма «Колос» за 2023-2025 рр.

Моделі прогнозування ймовірності банкрутства підприємства

Назва моделі	Модель та коефіцієнти	Ймовірність банкрутства, значення Z
Модель Е. Альтмана	$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$, де X_1 – робочий капітал/загальна вартість активів X_2 – нерозподілений прибуток/загальна вартість активів X_3 – операційний прибуток/загальна вартість активів X_4 – ринкова вартість акцій/заборгованість X_5 – чистий дохід (виручка) від реалізації/загальна вартість активів	$Z < 1,81$ – дуже висока $[1,81 - 2,67]$ – середня $[2,67 - 2,99]$ – невелика $Z > 2,99$ – дуже низька
Модель К. Спрінгейта	$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$, де X_1 – робочий капітал/загальна вартість активів X_2 – прибуток до сплати податків і відсотків/загальна вартість активів X_3 – прибуток до сплати податків/короткострокові зобов'язання; X_4 – обсяг продажів/загальна вартість активів	$Z < 0,862$ – висока $Z > 2,45$ – мінімальна
Модель Р. Ліса	$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$, X_1 – оборотні активи / валюта балансу; X_2 – прибуток від реалізації / валюта балансу; X_3 – нерозподілений прибуток / валюта балансу; X_4 – власний капітал / валюта балансу	$Z < 0,037$ – свідчення наближення краху
Р. Таффлера	$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$ X_1 – фінансовий результат до оподаткування / поточні зобов'язання; X_2 – оборотні активи / загальні зобов'язання; X_3 – поточні зобов'язання / валюта балансу; X_4 – чистий дохід від реалізації / валюта балансу	$Z < 0,2$ – банкрутство; $Z > 0,3$ – стабільне становище
D-модель Е. Дікіна	$D = 0,38X_1 + 1,00X_2 + 0,04X_3 + 0,33X_4 + 0,06X_5$ X_1 – оборотні активи / поточні зобов'язання; X_2 – чистий фінансовий результат / валюта балансу; X_3 – власний капітал / валюта балансу; X_4 – чистий дохід від реалізації / валюта балансу; X_5 – фінансовий результат до оподаткування / витрати на сплату відсотків	Критичні межі встановлюються статистично; $D < 0$ – ризик банкрутства
Дискримінантна модель О. Терещенка	$Z_{\text{ТЕР}} = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$, X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань; X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; X_4 – відношення прибутку до виторгу; X_5 – відношення виробничих запасів до виторгу; X_6 – відношення виторгу до основного капіталу	$Z > 2$ банкрутство не загрожує; $1 < Z < 2$ фінансова стійкість порушена; $0 < Z < 1$ існує загроза банкрутства. $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом

О. Матвійчука	$Z = 0,033X_1 + 0,268X_2 + 0,045X_3 - 0,018X_4 - 0,004X_5 - 0,015X_6 + 0,702X_7$ X_1 – оборотні активи / необоротні активи; X_2 – чистий дохід від реалізації / поточні зобов’язання; X_3 – чистий дохід від реалізації / власний капітал; X_4 – валюта балансу / чистий дохід від реалізації; X_5 – (оборотні активи – поточні зобов’язання) / оборотні активи; X_6 – загальні зобов’язання / валюта балансу X_7 - власний капітал / загальні зобов’язання	$Z > 1,104$ – задовільний фінансовий стан, низька ймовірність банкрутства; $Z < 1,104$ - загроза фінансової кризи
---------------	---	---